

PAVOL ZEMKO

JÁNOVI PALÁRIKOVI - DVESTOROČNÉMU JUBILANTOVI

Pavol Zemko
JÁNOVI PALÁRIKOVI - DVESTOROČNÉMU
JUBILANTOVI

1.vydanie

Text neprešiel jazykovou úpravou

112 s.

Elektronická publikácia

ISBN 978 – 80 – 89979 – 32 – 5

Vydavateľ:
Pre Haulikov inštitút Vydavateľstvo Ivona Matúšová
Trnava

2022

homiletické venovanie jubilantovi

PALÁRIKOVA NÁRODNÁ REČ VĎAKY JÁNOVI HOLLÉMU

Oslávme 200.výročie narodenia Jána Palárika (24.apríla 1822 v Rakovej – 7.decembra 1870 v Majcichove) pripomenutím jednak jeho zásluhy ¹ ohľadom pripojenia sa k vyhlásenej Viktorínovej národnej zbierke na postavenie Pomníka nad hrobom Jána Hollého (24.marca 1785 – 14.apríla 1849) na cintoríne v Dobrej Vode uverejnenej v Slovenských novinách zo 16.apríla 1850 a tiež v Cyrillovi - Methodovi, ktorý Palárik redigoval. Začal ho Hollého citátom z Cyrilo – Metodiády a na jeho citát reagoval 20.apríla 1850 gróf Rudolf Nyáry (1804 – 1851) výzvou ² *Úprimné slovo k šľachetným rodákom.* ³ Ján Palárik bol po vysviacke v roku 1847 kaplánom v: Starom Tekove (1847 – 1850), Štiavnických Baniach (1850 - 1851), Banskej Štiavnici (1851) a Budapešti – Terezíne v VI.obvode (1851 - 1862). ⁴ Vdp. Jozef Karol Viktorín (12.marca 1822 – 21.júla 1874) zorganizoval niekoľko priaznivcov, aby sa na 1.výročie smrti zišli na Hollého hrobe a vysadili tam štyri lipy. V roku 1853 Viktorín ustanovil *Výbor na postavenie pomníka nad hrobom Jána Hollého*, ktorého súčasťou sa stal aj Ján Palárik a od oboch novín prevzal výnos zbierky v hodnote 550 zlatých. Bustu Jána Hollého zhotovil sochár Ladislav Július Dunajský (15.októbra 1822 – 3.júla 1904) v Budapešti a pylón s podstavcom zhotovili domáci dobrovodskí kamenárski majstri. ⁵ Viktorínova ⁶ a Palárikova zásluha

¹ Porov. Autobiografia Jána Palárika. In: VAVROVIČ, J. 1986. Rím: Slovenský ústav sv. Cyrila a Metoda, 117 s.

² Porov. ZEMKO, P. a kol. 2010. *Európan Ján Palárik*. Raková: Životnými cestami Jána Palárika, 240 s. ISBN 978 – 80 – 970299 – 7 – 5.

³ Porov. Autobiografia Jána Palárika. In: *Literárne listy*, roč. 1901.

Porov. BOBULA, J. N. 1870. Ján Palárik – Beskydov (27.apríla 1822 – 7.decembra 1870). In: *Sobrané dramatické spisy Jána Palárika, Beskydova, slavného spisovateľa slovenského*. Pešť: Minerva, 1870.

Porov. GAŠPARÍK, M. 1952. *Ján Palárik a jeho boj o demokratizáciu slovenského národného života*. Bratislava: Nakladateľstvo Slovenskej akadémie vied a umení, 1952, 71 s.

Porov. VAVROVIČ, J. 1990. *Duchovné cvičenia Jána Palárika. Od 12.januára do 1.februára 1851 v Ostrihome*. Martin: Osveta, 1990, 117 s. ISBN 80 – 217 – 0228 – 1.

⁴ Porov. ZEMKO, P. 2013. *Ján Nepomuk Palárik a jeho nasledovníci. Majcichovsko – trnavská štúdia*. Trnava: Vydavateľstvo Ivona Matúšová, 174 s. ISBN 978 – 80 – 89413 – 30 – 0.

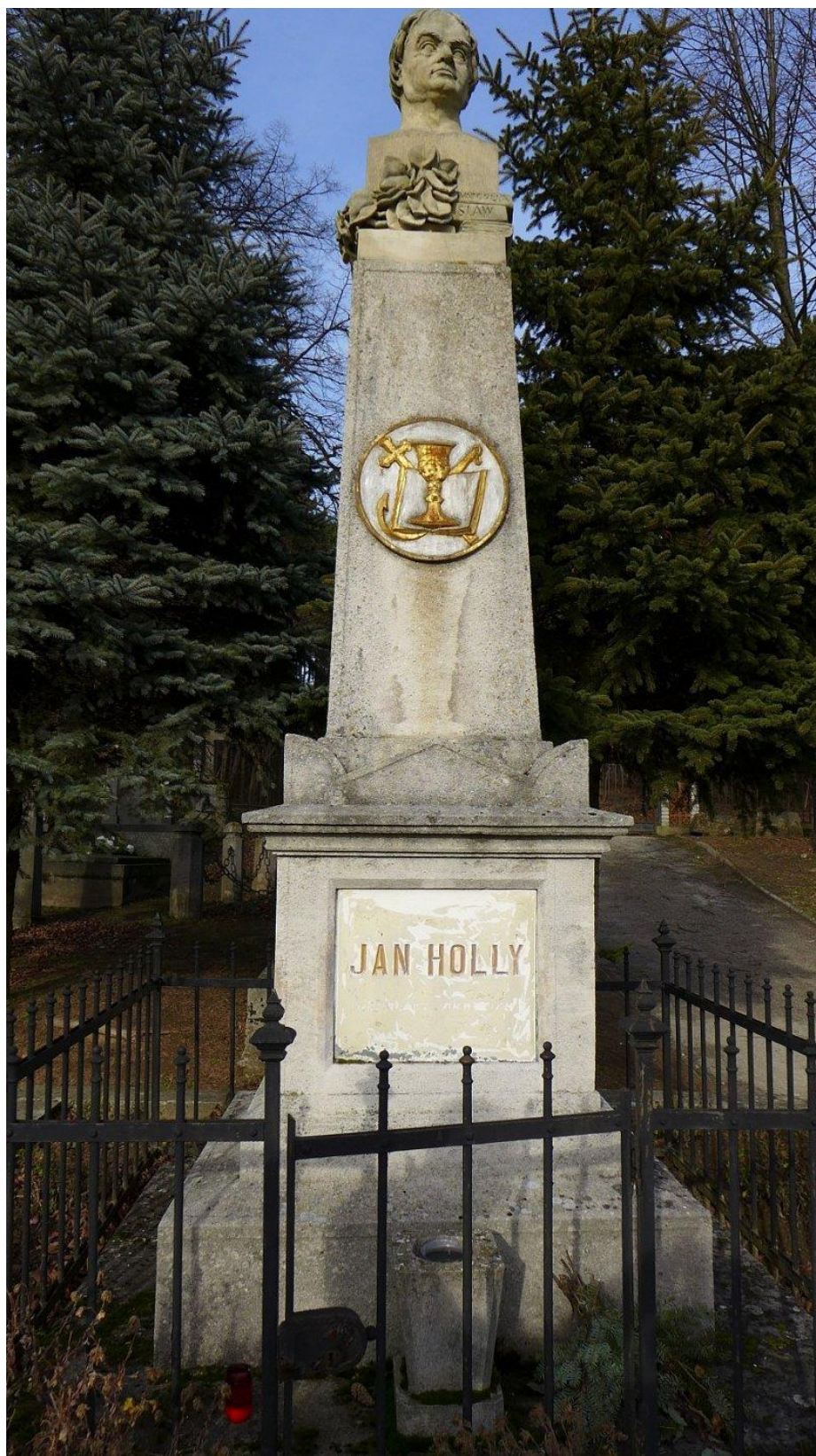
⁵ Porov. HODÁL, J. 1923. *Ján Hollý. Jeho život – diela – význam a pamiatka*. Trnava, 1923.

je aj v prednesení ďakovnej *slávnostnej reči* pri odhalení pomníka Jánovi Hollému.⁷ Lebo podľa Palárika je Ján Hollý veľkým dobrodincom slovenského národa, ktorý všetko svoje konanie zameral k vznešenému a krásnemu cieľu – *láske k Bohu a láske k svojmu národu*. A preto si podľa Palárika zasluhuje Hollý našu vďaku tým, že bol postavený na jeho hrobe *pomník našej powďačnej uznalosti a hľbokej úcty, - nech rozumejú jazyci – a dozvedia sä národy, že už i Slowák do rädu wzdelanejších národov wstupuje, priznáwajúc sä ku svojej oswete a vzdelanosti, ktorú svojim spisowateľom pod'äkováť má*.⁸

⁶ Porov. HODÁL, J. 1923. *Ján Hollý. Jeho život – diela – význam a pamiatka*. Trnava, 1923.

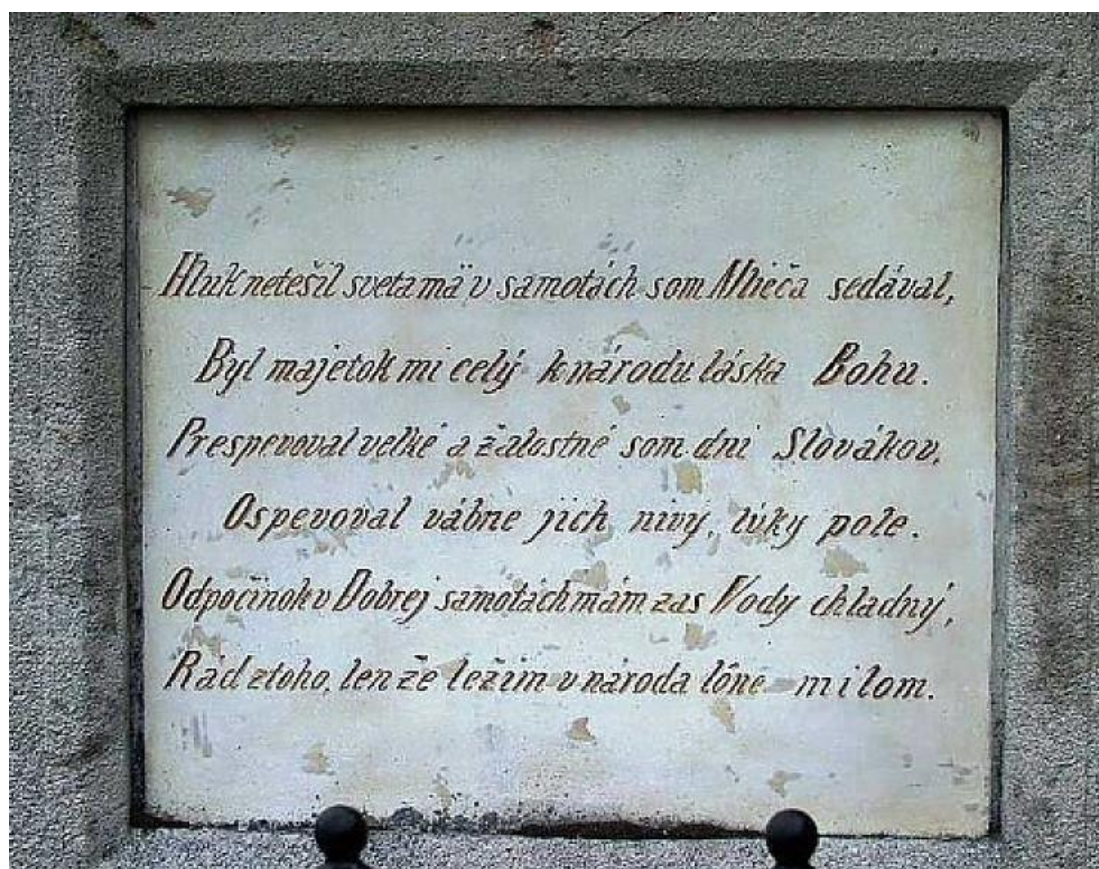
⁷ Porov. ZEMKO, P. 2010. Homiletické pamiatky na Jána Palárika, s. 181 – 192. In: ZEMKO, P. a kol. 2010. *Európan Ján Palárik*. Raková: Životnými cestami Jána Palárika, 240 s. ISBN 978 – 80 – 970299 – 7 – 5.

⁸ Porov. Reč pri odhalení pomníka Jána Hollého kroz J. Palárika držaná. 1854. In: *Katolícke noviny*, 24.júna 1854, s. 196 – 198.

Pomník nad hrobom Jána Hollého na cintoríne v Dobrej Vode

Vlastná slávnosť odhalenia *pomníka* sa konala 11.mája 1854. Po sv. omši v miestnom Farskom kostole Narodenia Panny Márie v Dobrej Vode. Pomník požehnal miestny dobrovodský dekan a farár (1817 – 1855) vsdp. Martin Lackovič, ktorý Jána Hollého doopatroval na svojej fare. Sprievodné reči predniesli členovia *Výboru pre postavenie pomníka*: Jozef Karol Viktorín a Ján Palárik. Sprievodný hudobný zbor zahral piesne, ktoré pre túto príležitosť zložili Jozef Emanuel (18.marca 1803 – 8.mája 1890) a Ľudovít Štúr (28.októbra 1815 – 12.januára 1856), ktorý je aj autorom veršov na dvoch postranných tabuliach pomníka – východnej a západnej.⁹

Východná postranná tabuľa s textom Ľudovíta Štúra na Hollého pomníku na cintoríne v Dobrej Vode

⁹ https://hiking.dennikn.sk/ar/829/dobra_voda.html

Udalosť *požehnanie* zachytáva aj obraz, ktorý sa nachádza na Obecnom úrade v Dobrej Vode. Pred pomníkom je v kňazskej reverende Ján Palárik, vpravo prvý od neho je Ľudovít Štúr a vedľa neho Jozef Miloslav Hurban; vľavo prvý od Palárika je Michal Miloslav Hodža a vedľa neho dekan a farár Martin Lackovič – tiež v kňazskej reverende.

Obraz požehnanie náhrobného pomníka Jánovi Hollému na Obecnom úrade v Dobrej Vode

Z homiletického hľadiska *Reč pri odhalení pomníka Jána Hollého kroz J. Palárika držaná*¹⁰ je pomerne krátka didaskalická reč s trojbodovou štruktúrou, oslovením a záverom:

1. oslovením začína Palárik svoju reč: *Milí Páni! Nábožný zástupe! No potom ho ešte v úvodnom texte rozvádza: Ted' prawím na tomto mieste smutku a pokory dnes weselšie tváre, pritomnosť wážnych hostów, sbory wel. duchowenstwa a znaky jakejsi riedkej, neobyčajnej, radostnej slawnosti spatrujem*¹¹
2. potom nás Palárik uvádza do svojej reči: *Ale neidem sä diviť Páni! - bo hlä! Uhledám tu jeden hrob, ozdobený novým nádherným pomníkom, ktorý sa živo upamätuje, že nie všeco s hrobom sä končí, nie všeco sä mňa, nie všeco se neuprositelnej smrti podrobno; jeden hrob, chowajúci w sebe zprachniwelé kosti jednoho welikého muža, který wo svojich wýtečných dielach wyriekol, i skutkami splnil na sebe*¹²
3. hlavnou myšlienkou, ktorá je v tomto prípade veľmi poetická: *Sama a jediná čnosť jest smrti nepodlehlá, ktorú prodký ani hrom, dlhý wšetrowným ani čas neprelomí zubom; nech bár sä walom, čnosť sama zostane. Tak jest Páni! čnosť, čnosť jedine a zásluha jest, čo nám z toho welikého muža rozumiem Jána Hollého, slawného spisowatel'a slov. pozústalo.*¹³ Podľa Jána Palárika je Ján Hollý čnostným človekom, ktorý vykonal veľa dobra, čo je jeho veľká zásluha.¹⁴ A preto Palárik svoju hlavnú

¹⁰ Porov. *Reč pri odhalení pomníka Jána Hollého kroz J. Palárika držaná*. 1854. In: *Katolícke noviny*, 24.júna 1854, s. 196 – 198.

¹¹ *Reč pri odhalení pomníka Jána Hollého kroz J. Palárika držaná*. 1854. In: *Katolícke noviny*, 24.júna 1854, s. 196 – 198.

¹² *Reč pri odhalení pomníka Jána Hollého kroz J. Palárika držaná*. 1854. In: *Katolícke noviny*, 24.júna 1854, s. 196 – 198.

¹³ *Reč pri odhalení pomníka Jána Hollého kroz J. Palárika držaná*. 1854. In: *Katolícke noviny*, 24.júna 1854, s. 196 – 198.

¹⁴ *Čnosť je trvalá a stála dispozícia konať dobro. Umožňuje človekovi nielen konať dobré skutky, ale aj dávať zo seba samého to najlepšie. Čnostný človek so všetkými svojimi zmyslovými a duchovnými silami smeruje k dobru, ide za ním a volí si ho v konkrétnom konaní. „Cieľom čnostného života je stať sa podobným Bohu.“* In: KKC, 1803.

myšlienku – *čnosť a zásluha* - ďalej rozvíja takto: *Ale jeho duch, jeho čnosť, jeho zásluha, - w nebi owšem koruny wečnej sláwy hodná – ale i tu na zemi w návode žiwá, wečná, osláwená zůstane, ktorej sä dnes werejná pocta a weleba slawným spósom preukazuje.*¹⁵

4. A potom Palárik dokazuje, prečo je Ján Hollý veľkým dobrodincom celého slovenského národa, čo je základom jeho blaha:

a)¹⁶ *keď osvetu a vzdelanosť rozširoval svojimi vynikajúcimi dielami*¹⁷

b)¹⁸ *lebo napísaná kniha zostáva z ruky do ruky, z pokolenia na pokolenie, ako blahodarný, spásonosný a oblažujúci účinok, ktorý je pokladom, bohatstvom, slávou, pokladnicou osvety a vzdelanosti, nevyčerpatel'nou studnicou duchovného i hmotného blaha národov.*

Ján Palárik zároveň v svojej *reči* vynikajúco prirovnáva, zdôvodňuje, dokazuje a tvrdí, že:

a) *i sám Bôh k uskutočneniu swätých swoich cielow, k založeniu kráľowstwa svojego na zemi, spisowatel'stvo sebe za hlavný nástroj wywolil, - najdrakší poklad Starého i Nowého zákona – tento najdrakší poklad člowečenstwa, - sú toho dôkazom*¹⁹

b) *čo sú pre církev Božiu proroci, apoštoli, Ewangelisté, a swätí Otcowia: to sú w poťahu na každý národ jeho dobrí*

¹⁵ Reč pri odhalení pomníka Jána Hollého kroz J. Palárika držaná. 1854. In: *Katolícke noviny*, 24.júna 1854, s. 196 – 198.

¹⁶ Tento prvý bod označuje Palárik písmenkom a)

¹⁷ Porov. <https://zlatyfond.sme.sk/autor/97/Jan-Holly>

¹⁸ Tento druhý bod by mal Palárik logicky označiť písmenkom b), ak prvý označil písmenkom a), no on ho označil číslicou 2).

¹⁹ Reč pri odhalení pomníka Jána Hollého kroz J. Palárika držaná. 1854. In: *Katolícke noviny*, 24.júna 1854, s. 196 – 198.

národní spisowateli, ktorým swoju oswetu a wzdelanosť podäkovať má. ²⁰ A to preto, lebo spisovatelia zasluhujú úctu, pretože pracujú pre blaho a rozkvet svojho národa, venujú mu svoj um, všetky svoje sily, schopnosti a hrivne od Boha. A tak celý svoj život vzdelaniu a pozdwiženiu, a oblaženiu národa svojego wenujúc, tak krásne dôkazy lásky svojej k Bohu a k človečenstvu dáwa ²¹

c)aj my Slováci sa chceme postaviť do radu vzdelanejších národov a oceniť veľké dobrodenia svojich vynikajúcich spisovateľov *jejich pamiatku po smrti nádhernými pomníkami, mauseolmi, pantheonmi.* A to i Jánovi Hollému, *nyjwýtečnejšiemu posawad' spisowateľstwa slowenského zvelebowateľovi* ²²

5. Majestátnym povzbudením pre počúvajúcich – 11.mája 1854, ²³ ako i pre čítajúcich v *Katolíckych novinách* 24.júna 1854, v Palárikovej reči je jeho záver: *Odstup to, - tu už hlä na jeho hrobe stojí pomník našej powdäčnej uznalosti a hlbokej úcty; - nech rozumejú jazyci – a dozwedia sä národy, - že už i Slowák do rādu wzdelanjších národov wstupuje, priznāwajúc sä tu svojej oswete a wzdelanosti, ktorú svojim spisowateľom podäkovať má. – Nášmu ale wýtečnému básnikowi, o národ swôj tak vysoko zaslúžilému Jānu Hollému nech zahučí „wečnája pamäť a slāwa!“* ²⁴

²⁰ Reč pri odhalení pomníka Jána Hollého kroz J. Palárika držaná. 1854. In: *Katolícke noviny*, 24.júna 1854, s. 196 – 198.

²¹ Reč pri odhalení pomníka Jána Hollého kroz J. Palárika držaná. 1854. In: *Katolícke noviny*, 24.júna 1854, s. 196 – 198.

²² Reč pri odhalení pomníka Jána Hollého kroz J. Palárika držaná. 1854. In: *Katolícke noviny*, 24.júna 1854, s. 196 – 198.

²³ Porov. HODÁL, J. 1923. *Ján Hollý. Jeho život – diela – význam a pamiatka*. Trnava, 1923.

²⁴ Reč pri odhalení pomníka Jána Hollého kroz J. Palárika držaná. 1854. In: *Katolícke noviny*, 24.júna 1854, s. 196 – 198.

Palárik svojim *nech zahučí* chce zdôrazniť a podčiarknúť veľkosť významu a grandióznosť zásluh Jána Hollého, pričom burcuje nie k obyčajnému potlesku vďaky, ale k burácajúcemu, jasavému a ničím neprehladnuteľnému *hukotajúcemu* zvolaniu! A tiež je potrebné podotknúť, že je sám sebe verný svojmu osobnému mottu: *Osveta a vzdelanosť*,²⁵ ktoré vo svojej didaskalickej reči použije až štyrikrát.

Po formálnej stránke Palárik používa pre živosť reči často:

- otázky:

Čo je za príčina tohto neobyčajného výjavu?

Či teda nemáme w duchu zaplesat' pri tomto wířazstwe čnosti a zásluhy nad smrťou? či nemajú srdca naše radost' pocítiť, - keď sã už i na tomto swete čnosti a zásluhy podlužná úcta a odmena dáwa?

Zdáliž teda dobrý spisowatel' není welikým dobrodincom národa svojeho?

Tak krásne dókazy lásky svojej k Bohu a k člowečenstwu dáwa?

Najwyítečnejšiemu posawad' spisowatel'stwa slowenského zwelebowatel'owi podäkowať máme?

²⁵ V osвете a vzdelanosti veje duch, ona kriesi hmoty, sily, život, ruch, ona dáva žitia práva národu, rabstvo borí, zlatú tvorí slobodu. In: MAREČEK, M. – ZEMKO, P. 2016. *Životnými cestami Jána Palárika. Združenie miest, obcí a inštitúcií s palárikovskou tradíciou*. Trnava: Trnavský samosprávny kraj, 2016, 73 s. ISBN 978 – 80 – 89759 – 30 - 9.

- zápor:

Zaplesaj so mnou nábožný zástupe: zaplesajte i wy truchlé hroby, swedkowie tohto radostného swiatku čnosti a zásluhe poswäteného!

- zvolania:

Ale neidem sä diwit' Páni! – hlä!

Tak jest Páni!

Bo w skutku Páni!

A hlä Páni!

A preto Páni!

Wečnája pamäť a sláwa!

- stupňovanie:

Znaky jakejsi riedkej, neobyčajnej, radostnej slawnosti spatrujem.

Že nie wšeco s hrobom sä končí, nie wšeco sä miňa, nie wšeco je neuprositelnej smrti podrobene.

Čnosť a zásluha je to, ktorú uctit, oslăwit a zwelebit' i my z bližšieho okolia, i my z d'aleka sme prišli.

Áno, wšetko, čo jest welikého, krásneho, wznešeného, božského, člowečenstwo oblažujúceho.

K celkovému obrazu, že ide o cirkevnú reč, Palárik pripomína Bibliu – swäté knihy Starého i Nowého Zákona – tento najdrakši poklad člowečenstwa. Konkrétne cituje starozákonnú Knihu proroka Izaiáša 49, 1 - 5:

*Pán ma povolal od lona,
od života mojej matky spomínal mi meno.
Ústa mi urobil ako ostrý meč,
v tieni svojej ruky ma skryl
a urobil zo mňa šíp brúsený,
do svojho tulca ma schoval.
A riekol mi: „Služobníkom si mi,
Izraelom, tebou sa chcem osláviť.“
Ja však som povedal: „Darmo som pracoval,
márne a zbytočne strávil svoju silu.“
Predsa je moje právo u Pána
a moja odmena u môjho Boha.
Teraz však hovorí Pán,
čo si ma od lona služobníkom urobil,
aby som Jakuba priviedol späť k nemu,
aby sa Izrael k nemu zhromaždil.*

Didaskalická reč je vytlačená v ozdobnom švabachovom písme, v troch odstavcoch formátu A 4 – rovnako tak ako i všetky články v celých *Katolíckych novinách*.

Záverom konštatujem, že *Katechizmus katolíckej cirkvi* ak hovorí o čnosti tak cituje Origenesa, že *kde je však čnosť, tam je jednota, tam je súlad, na základe ktorého všetci veriaci mali jedno srdce a jednu dušu*.²⁶ A to vidieť aj na zoskupených účastníkoch zidených na slávnostnom požehnaní pomníka nad hrobom kňaza a básnika Jána Hollého – *rímskokatolíci* vedno s *evanjelikmi*, *kňazi* spolu s *Božím ľudom*, *živí* pripomínajúci *nehynúcu pamiatku* a odkaz *mŕtvych*, ktorí nás už predišli do Domu nášho Nebeského Otca. A my sme s nimi

²⁶ KKC, 817.

stále spojení, veď sú to naši slávni mužovia a otcovia! A preto sa držíme toho, čo nám odporúča *Kniha Sirachovcova* 44, 1 – 5:

*Chváliť nám patrí slávnych mužov,
svojich otcov podľa ich činov,
svojou odvekou veľkodušnosťou.
Jedni panovali vo svojich ríšach,
boli to slávni mužovia pre svoju udatnosť,
(iní), obdarovaní múdrosťou,
svojimi rečami zvestovali svoju prorockú dôstojnosť.
Stali sa vodcami ľudu v svojom čase
a s hojnou múdrosťou predkladali ľudu posvätnú náuku.
Svojím nadaním zostavovali piesne a nápevy
a písmom zaznačovali básne.*

HOMILETICKÉ PAMIAHKY NA JANKA PALÁRIKA ²⁷

Ján Palárik sa ako rímskokatolícky kňaz v deň svojej vysviacky zaviazal, že bude hlásať evanjelium Ježiša Krista. Hlásanie evanjelia ²⁸ sa v Cirkvi od počiatku deje jednak pomocou katechézy – vyučovaním náboženstva detí v škole alebo dospelých v kostole či pred prijatím sviatostí Cirkvi, potom ďalej homíliou, kázňou alebo didaskaliou v rámci bohoslužobného zhromaždenia; vysluhovaním sviatostí a svätenín a napokon aj samotným svedectvom lásky – vykonávaním charity. ²⁹ Ján Palárik ako kňaz, či už vo funkcii kaplána, katechéta alebo ako farár si tiež ako všetci ostatní kňazi len takto vykonával svoje stavovské povinnosti. A to treba povedať, že príkladne, lebo článok o jeho uvedení za farára v Majcichove – 19. mája 1863 - v časopise *Cyrill a Method* je plný chvál len na päť mesačné pôsobenie majcichovského administrátora. ³⁰ Čoho dôkazom sú napríklad slovné spojenia: „*veľmi milo sme boli prekvapení*“, „*shromáždilo sa moc ľudu*“, „*bol ti to milý zjav*“, „*kostol zvonku okrášlený, znútra krásne pristrojený nával ľudu sotva obsiahnuť mohol*“ – vyjadrujúce Palárikov pastoračný úspech, ³¹ o ktorom sa neskôr vyjadril i František Vítězoslav Sasínek, že Palárik bol aj ako kňaz „*vzor pravého národného slovenského charakteru.*“ ³²

²⁷ ZEMKO, P. 2010. *Európan Ján Palárik*. Raková: Životnými cestami Jána Palárika, 2010, 240 s. ISBN 978 – 80 – 970229 – 7 – 5.

ZEMKO, P. 2020. *Niektoré osobnosti dejín slovenskej homiletiky a slávnostné homílie*. Trnava: Vydavateľstvo Ivona Matúšová, 2020, 190 s. ISBN 978 – 80 – 89979 – 21 – 9.

²⁸ Porov. ZEMKO, P. 1998. *Homiletický prínos F. V. Sasínka na Slovensku*. Martin: Beriss, 1998, 109 s. ISBN 80 – 85582 – 03 – 1.

Porov. ZEMKO, P. 2007. *Homiletické smernice. Z dejín homiletiky na Morave, v Čechách a na Slovensku*. Trnava: Dobrá kniha, 2007, 117 s. ISBN 978 – 80 – 7141 – 565 – 7.

²⁹ Porov. BENEDIKT XVI. *Deus caritas est*, 25.

³⁰ Porov. ZEMKO, P. 2007. *Palárikov Majcichov*. Majcichov: DSSJP, 2007, 48 s. ISBN 978 – 80 – 969688 – 7 – 9.

³¹ Porov. *Cyrill a Method*, č. 22, 25. júna 1863.

³² Porov. SASINEK, F. V. *Zomrelí členovia*. In: *Letopis Matice slovenskej*, roč. VIII, zv. 2, s. 101 – 103.

Dokázal to nie len pred svojimi veriacimi farníkmi ale i pred celým Slovenskom, keď v zachovaných homiletických pamiatkach – 2 kázňach a v 9 didaskaliach – sa prezentuje ako ten, ktorému záleží tak na svojich spolubratoch – kňazoch ako i na posilnení vlastenectva a národnej hrdosti. Palárikove didaskalie a kázne boli ako vzorové uverejnené v slovenských časopisoch: *Poklady kazateľského rečníctva*, *Katolícke noviny*, *Cyrill a Method*, *Priateľ školy a literatúry*. Časopis *Poklady kazateľského rečníctva* vydával ako homiletický časopis pre slovenských kňazov Palárikov kamarát a spolubrat v kňazskej službe, banskoštiavnický kaplán PhDr. Andrej Radlinský,³³ od roku 1848. V nich uverejňoval homílie, didaskalie ale predovšetkým kázne „*obsahujúce púvody vírečnejších v slovenskom jazyku skladaných, jako tiež preklady a víťahy najchírečnejších v iných jazykoch vidaných kazateľských a homiletických spisov*“.³⁴ Prvá Palárikova kázeň „*O svätej povinnosti sľúb kresť. striezlivosti učineny zachovávať*“³⁵ bola napísaná „*Na štvrtú nedeľu po sv. troch kráľoch. Tiež sa aj na víročný deň založenia spolku kr. striezl. upotrebiť môže*“.³⁶ Palárik sa pod ňu podpísal ako staro – tekovský kaplán. Druhá „*Kázeň o spovedi*“ bola adresovaná „*Na tretiu nedeľu pôstnu*“ a rovnako ako prvá tiež podpísaná „*Od Jána Palárika, kaplána staro – tekovského*“.³⁷

Obe kázne majú klasickú formálnu stavbu:

1. úryvok Svätého písma
2. úvod
3. vlastná matéria – prvá v jednom a druhá v dvoch bodoch
4. záver s predsavzatím a s vlastnou modlitbou

³³ Porov. ZEMKO, P. 2009. *Radlinského hlásanie Božieho slova*. Banská Bystrica: Polygrafia Gutenberg, 2009, 119 s. ISBN 978 – 80 – 969886 – 2 - 4.

³⁴ *Poklady kazateľského rečníctva*, roč. I., zv. I., Tlačou Franciška Lorbera, Banská Štiavnica 1848, s. 181 - 189.

³⁵ *Poklady kazateľského rečníctva*, roč. I., zv. I., Tlačou Franciška Lorbera, Banská Štiavnica 1848, s. 181 - 189.

³⁶ *Poklady kazateľského rečníctva*, roč. I., zv. I., Tlačou Franciška Lorbera, Banská Štiavnica 1848, s. 181 - 189.

³⁷ *Poklady kazateľského rečníctva*, roč. I., zv. II., Tlačou Franciška Lorbera, Banská Štiavnica 1849, s. 17 - 25.

Takéto kázne boli časovo veľmi dlhé, lebo sa snažili poslucháčovi vyčerpávajúco predniesť danú materiu. Z formálnej stránky sú obe kázne presiaknuté:

1. otázkami: „*Či - li takíto nemí nie sú väčší ku poľutovaniu, jako ktoríkoľvek iní telesne nemí?*“ „*Že sa má za opravdivé ustanovenia božské prijať?*“ „*Jestli by to bola vôľa kráľova, či by kráľ ten nebol najukrutnejší nežlovek, nepriateľ ľudského pokolenia?*“ „*Je - li ale táto plavba naša ľahká?*“ „*Môže - li to vyplniť, čo sľubuje? a jestli môže, má - li aj pevnú vôľu vyplniť to, čo sľubuje?*“ ³⁸
2. zvolaniami: „*A zaiste.*“ „*A v skutku*“ „*Hle*“ „*Srovnajte, m. Kr.!*“ „*Ó, hlúposť nad hlúposť!*“ ³⁹
3. výzvami: „*Pozorujte!*“ „*Táto bezbožná reč, m. Kr.!*“ „*Hle jedne se spovedaju*“ „*Ó, dobroto nekonečná!*“ „*Ó, stojte; bo neklamete ani Boha, pretože je vševědci, ani kněza ani druhých lidí, lež oklamete samých seba!*“ „*Ó, truchlite nebesa! Truchlite zástupy nebeské! Ale truchlite aj vy sami slúbozlomci nad vašimi velkými hříechami, nad vašim vlastným nerestím!*“ ⁴⁰
4. citátmi zo Svätého písma: Lk 11, 14; Jn 20; Sk 19, 18; Mt 8, 25; Mt 12, 43 - 45; Lk 16, 13; Sdc 11; Sk 5, 38 - 39; Zjv 2, 5 ⁴¹
5. výroky svätých: „*Teda blízko apoštolského veku svätý Irenej v dielach svojich píše: že nektoré vo svedomí svojom nespokojné ženy hriechy svoje vyznávaly, keď sa iné v zúfalosti radšej viery svojej odriekli*“ „*Dálej Tertulian na konci druhého veku takto píše*“ „*Na počátku tretieho storočia Origenes píše*“ „*Zo*

³⁸ Poklady kazatelského rečníctva, roč. I., zv. II., Tlačou Franciška Lorbera, Banská Štiavnica 1849, s. 17 - 25.

Poklady kazatelského rečníctva, roč. I., zv. I., Tlačou Franciška Lorbera, Banská Štiavnica 1848, s. 181 - 189.

³⁹ Poklady kazatelského rečníctva, roč. I., zv. II., Tlačou Franciška Lorbera, Banská Štiavnica 1849, s. 17 - 25.

Poklady kazatelského rečníctva, roč. I., zv. I., Tlačou Franciška Lorbera, Banská Štiavnica 1848, s. 181 - 189.

⁴⁰ Poklady kazatelského rečníctva, roč. I., zv. II., Tlačou Franciška Lorbera, Banská Štiavnica 1849, s. 17 - 25.

Poklady kazatelského rečníctva, roč. I., zv. I., Tlačou Franciška Lorbera, Banská Štiavnica 1848, s. 181 - 189.

⁴¹ Porov. Poklady kazatelského rečníctva, roč. I., zv. II., Tlačou Franciška Lorbera, Banská Štiavnica 1849, s. 17 - 25.

Porov. Poklady kazatelského rečníctva, roč. I., zv. I., Tlačou Franciška Lorbera, Banská Štiavnica 1848, s. 181 - 189.

štvrtého storočia volá jeden za všetkých sv. Vazil“ „Sv. Augustin ale v piatom storočí kvitnúci učí takto“ ⁴²

6. prirovnaniami: *„Keby k. pr. Nekdo od kráľa moc a príkaz dostal súd nad množstvom istých zločincov držať.“ „K. pr. Lekár, ktorý by množstvo nezdravých majúť pre očima, na samé volania jejich: **zdraví sme** bez všetkého skumania nemoci jedného každého – všetkým rovnaký liek predpísal?“ „Mnohí veríci v efezskom meste k sv. Pavlovi apoštolovi prichádzali a viny svoje vyznávali“ „Armeni, Kopti, Eutichiani a Nestoriam v Asii a Afrike roztrúsení a už v 5 – tom storočí od kat. Cirkve odrthnutí, či by, hovorím, títo boli prijali spoved' od rímskych pápežov?“ „Pomáli rozháňa nežný jazyk spytujúceho sa súdca všetky mlhy sebecka, ktorými je svedomia hriešnika obťáhnuté a vyťahuje na svetlo z tmavej jaskine srdca zločinstva. S úzkostlivou pozornosťou vyskúmať duchovný lekár: či a jak daleko poranil smrtný mráz hriechu mladúňku ružu detinskej nevinnosti? – S rozkošou nachádza ešte nepoškvrnenú svatiňu duše“ „Na lade zastarelej nenávisti pristavuje sa zase skúmané oko spovedného otca“ „A jestli veslár na všetky obraty vetrov bedlive nepozoruje; jestli múdrym a prezreteľným spravovaním lode a loďných plachét sa neusiluje vimerenú sebe cestu, ktorá ho k žádanému brehu vedie, udržať; slovom: jestli sa opije a zaspí: vtedy je v ustavičnom nebezpečenstve, alebo sa na skalinách morských stroskotať, alebo prudkosťou pobúreného mora na nejaký neznámy breh medzi vrahov a divé zvery vihodенý byť.“ „Čo sa k. pr. V Žiline stalo s jednou ženou, ktorá sľúb Bohu Bohu daný ohavne prestúpila, a ktorú potom našli vojáci za mestom jako uhol zhorenú?“* ⁴³

⁴² Poklady kazateľského rečníctva, roč. I., zv. II., Tlačou Franciška Lorbera, Banská Štiavnica 1849, s. 17 - 25.

⁴³ Poklady kazateľského rečníctva, roč. I., zv. II., Tlačou Franciška Lorbera, Banská Štiavnica 1849, s. 17 - 25.
Poklady kazateľského rečníctva, roč. I., zv. I., Tlačou Franciška Lorbera, Banská Štiavnica 1848, s. 181 - 189.

7. stupňovaním: „Zhrešil som, ľutujem a chcem sa polepšiť“ „Radi by ste aj svedomia vaše, toho červíka nespokojného trochu udusiť, utíšiť, uspokojiť.“⁴⁴
8. rečníckymi otázkami: *Pýtam sa, kde je to kamenné srdce, ktoré by za tak veľkú lásku, ktorá sa nám vo sv. spovedi javí nevzdávalo dieky Bohu?*“ „A čo budeš mať z toho po niekoľko rokoch, čo si prežil?“⁴⁵
9. virtuálnym dialógom: „A preto zatíchnite už vy bludné reči, čo spoved' za za vynalezok ľudský vykrikujete! Onemte už vy lenivé jazyky, čo sv. spoved' za ťarchu svedomia a za močárňu srdca ľudského hlásite!“ „Ale, pítam sa vás, čo vás k tomu vábi, aby ste toho zlého ducha znova do seba prijali? Ach, odpovedáte mi, veď je to veľmi ťažká, ba nemožná vec zdržať sa od toho, k čomu človek od mladosti priviknul, za čím jednotajne dychtí, v čom rozveselenia ducha, zabudnutia na starosti a poľahčenia nachádza; a ja zase na to odpovedám“ „Že je to nemožná vec, mluvíte, Bohu daný sľúb zadržať; že ste rozličné, ťažké okolnosti nepredvideli; že sa vám to vtedy všetko ináč videlo; že ste neskoršej váš krok učinенý oľutovali; že bez pálenky pri prácach slabnete“⁴⁶
10. modlitbou zostavenou vlastnými slovami: „Otče! hlas milosti tvojej vzbudil ma zo sna hriechu, ó, pošli mne bdiacemu jedno svetielko, abych veľkosť hriechov mojich poznal! Áno, z hora mi svieti žára milosti tvojej, skumajúc hlädím do hĺbokosti srdca mojeho, a čo vidím? myšlienky, slova a skutky oprely sa mnohorož naproti tebe a odrazili mňa, stvorenia a decko tvoje od teba, Boha a Otca mojeho! Jak hrozné nešťastia, ktoré hriech na mňa uvalil! – Hovor: jako mám utekať

⁴⁴ Poklady kazateľského rečníctva, roč. I., zv. II., Tlačou Franciška Lorbera, Banská Štiavnica 1849, s. 17 - 25.
Poklady kazateľského rečníctva, roč. I., zv. I., Tlačou Franciška Lorbera, Banská Štiavnica 1848, s. 181 - 189.

⁴⁵ Poklady kazateľského rečníctva, roč. I., zv. II., Tlačou Franciška Lorbera, Banská Štiavnica 1849, s. 17 - 25.
Poklady kazateľského rečníctva, roč. I., zv. I., Tlačou Franciška Lorbera, Banská Štiavnica 1848, s. 181 - 189.

⁴⁶ Poklady kazateľského rečníctva, roč. I., zv. II., Tlačou Franciška Lorbera, Banská Štiavnica 1849, s. 17 - 25.
Poklady kazateľského rečníctva, roč. I., zv. I., Tlačou Franciška Lorbera, Banská Štiavnica 1848, s. 181 - 189.

pred nim, jako získal zase poranené otcovské srdce tvoje? Hle Otče nebeský, žal můj nad spáchanými zločiny, kterými som ťa nekonečne obrazil! Hle, horúce slzy moje, ktoré v skrúšenosti srdca mojeho cedím! Ony ukazujú: jak úzkostné je pre hriech srdce moje, v ktorom spolu povstáva silné predsavzatia nikdy viac hriechu neslúžiť a len seba samého posluchať! Áno, poslušnem ťa hneď ponáhľajúc sa podle rozkazu na mesto smerenia, do spovednice, kde viny moje vyjavím, oželiem, abys mi jich večne odpustil. Amen.“

„Ó, Bože, Stvoriteľu, Spasiteľu a Vikupiteľu můj! A čo som nekdý svatými citami nadchnutý v krásnom okamžení života môjho na tomto meste prisahal, to teraz s pevnou vôľou a úplným presvedčením obnovujem, zdokonaľujem. Očuj, ó, večný Bože! A vislyš vrúcne prosby moje! Udeľ požehnania a stálosti tým všetkým, ktorí sa opilstva odrekli. Daj milosti pokania a navrátenia – sa tým, ktorí sú ešte v moci satanášovej, ktorí sa ešte opájajú; čas marhajú; imania márnha a gazdovstvo, ktoré majú deťom svojim ešte za živobytia svojho, už úbohým, nahým a hladným sirotám zanechať, utracujú; zdravia svoje znivočujú; Život ukracujú, do núdze, jako slepí bežia: a tak sa nebezpečenstvu bez pokania a bez sv. svátostí život dokončiť a dušu zatradiť, vistavujú jako si ty sám, ó, Kriste! Povedal: že na tých, čo sa pijanstvu oddajú, náhle hnev boží přijde. Sprav teda, ó, Bože! Milosťou tvojou: aby aj oni do tohoto sv. spolku vstúpili, aby sme ti všetci, jako deti tvoje v jednom duchu bohabojnosti tu slúžiť na zemi a v nebi ťa na veky so svätými tvojimi velebit' mohli. Amen.“⁴⁷

– čo kvalitu každého cirkevného rečníckeho prejavu len mnohonásobne zvyšuje.

⁴⁷ Poklady kazatelského rečnictva, roč. I., zv. II., Tlačou Franciška Lorbera, Banská Štiavnica 1849, s. 17 - 25.
Poklady kazatelského rečnictva, roč. I., zv. I., Tlačou Franciška Lorbera, Banská Štiavnica 1848, s. 181 - 189.

Po materiálnej stránke sú obe kázne tematicky zamerané na pokánie:

- prvá - „*O svatěj povinnosti slůb krest'. striezlivosti učineny zachovávat'*“ je výzvou, pre tých, čo vstúpili do spolku kresťanskej striezlivosti, aby vo svojom predsavzatí vydržali a zároveň je celá výzvou všetkým, aby s opilstvom skončili, kajali sa, lebo „*už nebezpečenstva, v kterých sa spasenia duší našich nachádza; tá búrka , která plavbu našu k šťastlivému brehu večnosti tak překáží a záhuba nám hrozí, je, m. Kr.! búrka náruživosti ľudských, búrka pokúšania sveta, a zvlášte v týchto časoch široko d'aleko žúriaca búrka pálenková, v kteréj už tisíc a tisíc duší zahinulo, a která ešte až doteraz neutíšená proti lodi štěstia ľudského, jak časného, tak večného žúří a najsmutnejšie následky za sebou táhne.*“ Čo Palárik podporuje myšlienkou sv. Lukáša: „***Nemôžete slúžiť aj Bohu, aj mamone***“ (Lk 16, 13), no nadovšetko umocňuje nosným starozákonným príbehom o sľube galaádčana Jefteho, ktorý i za cenu obetovania svojej jedinej dcéry - zachoval svoje slovo (Sdc 11, 29 – 40) – čo autor tematickej kázne očakáva aj od svojich poslucháčov: „*Vy ste sa ale slůbom vašim nie nějakěj dobréj veci, lež páleného a opilstva odrekli, z kterého sa na vás samá bieda, samé nešťestia a zahinutia jak telesné, tak duchovné valilo; slovom: odrekli ste sa pekla; odrekli ste sa nic nachitro, lež s rozvahou a dobrovolne; odrekli sa podľa vôle božskéj, podľa pravidél od náboženstva Kristovho predpísaných: nemáte teda želeť, že ste sa studnice a žriedla všetkého zlého, t. j. opilstva odrekli; nemůžete sa žalovat', že vám není možno slůb učineny vyplniť; nemůžete povedat', že váš slůb není Bohu milý; že z vyplnenia vašho slůbu nič*

*dobrého nevipadne: a predca sa opovažujete sľúb tento Bohu, Ježišu Kristu, blahosl. P. Marii, svatým božím i anjelom, ba celému dobrému svetu tak milý, a vám tak osožný, tak potrebný zlomiť?“*⁴⁸ Lebo v dôsledku alkoholizmu sa z roka na rok v krajine zväčšovala chudoba, bieda a množili sa rozličné nešťastia.⁴⁹ O to viac si to uvedomoval kňaz, Janko Palárik, a preto dôrazne v závere svojej kázne naliehal: *„Čiň teda pokania, ó, hriešniku! Premeň tvój neporiadny život! Zaslúbil si Bohu, že sa nikdy viacej neopiješ; že sa páleného odriekaš. Tento sľúb si neučinil ľuďom, lež Bohu vševediacemu, ktorého zrak cez všetky tmy a pohiby duše tvojej hľadí! Obnov tento sľúb v duchu tvojom a drž večnému Bohu slovo tvoje, ktoré si mu v dôležitej dobe života tvójho dal; neboj sa vyplnenia sľubu tvójho; nedrž sa horšieho, za pokazenejšieho, jako si; pokúš silu tvoju: a milosť božská ťa neopustí! Navráť sa do detinskej nevinnosti, do časov mladosti tvojej.“*⁵⁰

- druhá - „*Kázeň o spovedi*“ je vyslovene penitenciálna, t. j. vo všeobecnosti prináša zásady učenia Katolíckej cirkvi o sv. spovedi, jednak potvrdením slov z Jn 20 ako i zo Sk 19, 18, ale i zároveň v nej potvrdzuje náuku cirkevných otcov – Tertuliána, Origenesa, sv. Bazila a sv. Augustína s pripomenutím názorov Gréckej nezjednotenej cirkvi a protestantského teológa Leibnica, že potreba sv. spovede sa plne zrovnáva s rozumom a ľudským srdcom, ako napísal v kázni sám Palárik: *„Sv. spoved’ v katolíckom smysle jakožto od Boha ustanovený prosriedok smerenia žiadaniu rozumu i srdca ľudského úplne zodpovedá. – Rozum vidí predovšetkým v svätostnom vyznaní hriechov spravdivé,*

⁴⁸ *Poklady kazateľského rečníctva*, roč. I., zv. I., Tlačou Franciška Lorbera, Banská Štiavnica 1848, s. 181 - 189.

⁴⁹ Porov. *Poklady kazateľského rečníctva*, roč. I., zv. I., Tlačou Franciška Lorbera, Banská Štiavnica 1848, s. 181 - 189.

⁵⁰ *Poklady kazateľského rečníctva*, roč. I., zv. I., Tlačou Franciška Lorbera, Banská Štiavnica 1848, s. 181 - 189.

lež mierné pokorenia pýchy hriešnika. Bo, čože je inšie hriech, jako zbúrenia – a spierania sa – ducha ľudského proti Bohu? Ajaká má byť zato spravедlivá a prirodzená náhrada? Zaiste nie inšia, jako poníženia hrdého ducha, ktorý proti Bohu povstal. Jestliže sa ale rozumu a spravедlnosti o spôsobe tohto poníženia opýtame, teda nám odpovie: hriešnik previnil i proti Bohu, i proti človečenstvu; nasledovne: povinný je sa i pred Bohom i pred ľuďmi z previnenia svojeho vyznať a tak pred obidvoma verejne svoju pýchu pokoriť. Lež Boh dobrotivý tu na zemi takú prísnosť nežáda, od smerujúceho milosti trónu, z križa len to káže, aby hriešnik s vrúcnuou ľútosťou tajemne len pred jedným jakožto obrazeného bozstva a človečenstva predstavovateľom svoje viny vyjaviť; pred jedným, ktorý je k večnej mlčanlivosti zaviazaný a ktorý krom toho je povinný ho s láskou prijať, na lepšiu cestu priviesť a potechu i pomoc mu udeliť. Ale nie len rozumu, lež aj srdcu ľudskému dosťčiní sv. spoveď; bo vinným sa cítiacemu srdcu túžobne žadaný pokoj navracuje.“⁵¹ Onen pokoj v duši má i čitateľ Palárikovej kázne, keď sa začíta do jeho nádherného úvodu v tejto kázni a uvedomí si veľký dar jazyka a reči, ktorého sa nám dostalo: „Dar reči je nepochybne jedno z pomedzi tých najväčších dobrodení, ktoré Boh človekovi preukázal a ktorým sú prednosti jeho nad bezrečné zvierata povznesené. Ó, jak smutné by bolo naše spolubývania, keď by sme sa nemohli vospolok shovárať; keď by sme si nemohli rečou myšlienky naše sdeliť, potreby naše vyznať a žiadosti srdca nášeho jeden druhému vyjaviť? Či nebýva srdce naše zakaždým ľútosťou pohnuté, keď vidíme nešťastného človeka, ktorému prirodzenosť jazyk zaviazala, ktorý len posunkami a to

⁵¹ Poklady kazateľského rečníctva, roč. I., zv. I., Tlačou Franciška Lorbera, Banská Štiavnica 1848, s. 181 - 189.

*tvrdó bližnému svojemu môže dať znať: čo srdce jeho myslí, a žáda? – Takémuto nešťastnému človekovi, nemému Ježiš reč, mluvu navrátil, vyhnaúc z neho diabla, ktorý jazyk jeho zaviazaný držal. Nad zázrakom týmto dobroty jeho divil sa okolostojaci ľud a zaradoval sa, že ten nešťastný, ktorý pre nemotu tak rečeno bol od poly mŕtvým údom ľudského tovaríšstva, je skrze rozviazania jazyka jeho bližným svojim navrátený.“*⁵²

- Ďalšiu kapitolu Palárikových kázni tvorí päť pôstnych kázni, ktoré pripravil na rok 1851. Ide o klasický príklad tématických kázni, kde si predmet volí sám hlásateľ – v čom je kázeň odlišná od homílie.⁵³ Palárik svoje kázne predniesol v slovenskom kostole v Banskej Štiavnici na 1. – 5. Pôstnu nedeľu; pričom ich všetky uvádza jednotným citátom zo starozákonnej knihy Kazateľ: *V deň, keď sa ti počnú strážcovia domu chvieť a zhrbia sa (kedysi) mocní mužovia... uzavru sa ti obidvoje dvere od námestia... a doláme sa koleso na studni... A navráti sa prach do zeme, čím bol aj predtým a duch sa vráti k Bohu, ktorý ho dal.* (Kaz 12, 3. 4. 6. 7) Ide o:

- *Kázaní I. na neděli prwní postě O prachu člowěka*⁵⁴
- *Kázaní II. na neděli druhú v postě O smrtedlnosti člowěka*⁵⁵
- *Kázaní III. na neděli tretí w postě O nesmrtedlnosti duše*⁵⁶

⁵² *Poklady kazatelského rečníctva*, roč. I., zv. I., Tlačou Franciška Lorbera, Banská Štiavnica 1848, s. 181 - 189.

⁵³ Porov. ZEMKO, P. 2009. *Radlinského hlásanie Božieho slova*, s. 9 – 23. Banská Bystrica: Polygrafia Gutenberg, 2009, 119 s. ISBN 978 – 80 – 969886 – 2 – 4.

Porov. ZEMKO, P. 2007. *Homiletické směrnice. Z dějin homiletiky na Morave, v Čechách a na Slovensku*. Trnava: Dobrá kniha, 2007, 117 s. ISBN 978 – 80 – 7141 – 565 – 7.

⁵⁴ *Cyrill Method*, roč. 2., č. 7, 8. marciusa 1851, s. 49 – 53.

⁵⁵ *Tamže*, č. 8, s. 58 – 63.

⁵⁶ *Tamže*, č. 9, s. 66 – 71.

- *Kázaní IV. na neděli štwrtú w postě O určení člowěka*⁵⁷
- *Kázaní V. na neděli pátú w postě O hríchu a cnosti*⁵⁸

Tieto Palárikove pôstne kázne majú klasickú štruktúru⁵⁹ – t. j. citát z Biblie s úvodom a ohlásením témy, v dvoch bodoch prednáša vlastnú matériu – pričom druhá časť je v časopise evidentne vytlačená drobnejším písmom čiže inou veľkosťou písma; napokon majú Palárikove tématické kázne záver a modlitbu s *Amen*.

Didaskálie -

- svojou povahou duchovne poučujú, vysvetľujú a povzbudzujú.⁶⁰ Rovnako takú istú povahu majú i didaskálie, ktoré nám zostali publikované po Jánovi Palárikovi. Sú štyri, a každú z nich Palárik povedal inde, čo uvádza v ich tiráži: prvú na Štiavnických Baniach – *v chrámě Vindšachtském pověděná, a na žádost dobře smýšlejících uveřejněna*⁶¹; druhú v Banskej Štiavnici,⁶² tretiu v Dobrej Vode 11. mája 1854⁶³ a napokon štvrtú povedal Palárik v Budíne.⁶⁴

⁵⁷ *Tamže*, č. 10, s. 75 – 79.

⁵⁸ *Tamže*, č. 11, 5. apríla 1851, s. 81 – 84; 91 – 94.

⁵⁹ Porov. ZEMKO, P. 2009. *Radlinského hlásanie Božieho slova*, s. 85 – 89. Banská Bystrica: Polygrafia Gutenberg, 2009, 119 s. ISBN 978 – 80 – 969886 – 2 – 4.

⁶⁰ Porov. ZEMKO, P. 2009. *Radlinského hlásanie Božieho slova*, s. 19 – 20. Banská Bystrica: Polygrafia Gutenberg, 2009, 119 s. ISBN 978 – 80 – 969886 – 2 – 4.

⁶¹ *Cyrill Method*, roč. 1, č. 2, 23. Marc. 1850; s. 9; č. 3, 6. Dubna 1850, s. 25; roč. 1, č. 4, s. 34.

⁶² Porov. *Tamže*, s. 139.

⁶³ Porov. *Katolícke noviny*, 24. júna 1854, s. 196 – 198.

⁶⁴ *Priateľ školy a Literatúry*, roč. III, 1861, Tiskom Martina Bagó, Budín 1861.

- *Reč na sv. Jozefa, pestúna Ježiše Krista o úpadnutí náboženstva v chrámě Vindšachtském pověděná, a na žádost dobře smýšlejících uveřejněná*⁶⁵
- *Slowo k nábožným pútníkům na deň powýšení swatého Kříže na hore Kalwárie Bánsko - Štáwnické shromážděným*⁶⁶
- *Reč pri odhalení pomníka Jána Hollého*⁶⁷
- *Reč, ktorú pri slavných zádušniciach dňa 31. Ledna 1861 vo farskom chráme u sv. Anny v Budíne odbavovaných za zvečnelého v Prahe dňa 12 – ho ledna 1861 Vaceslava Hanku*⁶⁸ - nakoľko: „Byly a počínaly se rozmáhati také časy, že wíra kr. kat. pokládala se za něco ne welice důležitého: náboženstvo krest'. počínalo mať zretel a místo poslední. W jistých případnostech byla jen o to otázka, zdáliš je kdo učený, wtipný, statečný, silný a hrdinský, zdáliš je schopný k úradu, k wywedění rozličných nawrhůw, a málo kedy byla otázka, zdáliš se spolu aj dobrý krest'an, - to byla vždy otázka poslední. Nech wěří tak, anebo jinak, prawilo se, nech wěří, anebo newěří nič, - nech je jenom statečný člowěk. – Dotud se stalo, že náboženstvo krest'. mezi lidmi tratilo swú nebeskú cenu a wážnosť; že lidé zwláště tak rečení wzdelanější začali se stydiť za swú; že jistí lidé k swému času mali dosti, jen ne k posluchání slova božího: že jakékol'wek nemrawné, proti wíre, proti Bohu písané knihy, kdejaké bezbožné romány a nowiny rádi čítali, toliko ne spisy a knihy nábožného, mrawného obsahu; že kamkol'vek radněji šli či na besedy, či na bály, či na diwáky, toliko ne do chrámu Páně: že na

⁶⁵ PALÁRIK, J. 1850. *Reč na sv. Jozefa, pestúna Ježiše Krista o úpadnutí náboženstva v chrámě Vindšachtském pověděná, a na žádost dobře smýšlejících uveřejněná*. In: Cyrill Method, I. ročník, č. 2, 23. Marc. 1850, s. 9 – 12; č. 3, 6. Dubna 1850, s. 25 – 26; 34 – 35.

⁶⁶ *Tamže*, č. 3, 6. dubna 1850, s. 139 – 141.

⁶⁷ *Katolicke noviny*, 24. júna 1854, s. 196 – 198.

⁶⁸ *Priateľ školy a Literatúry*, roč. III, 1861, Budín: Tiskom Martina Bagó, 1861.

*wŝecko doŝ' peněží mali, či na zábawky, či na karty, či na skwostné platy, či na hostiny a opilstwa: toliko ne na spasitedlné cíle, ne k podporování náboženstwa katolického; že na wŝecko hotoví boli, dobrowolné dary a oběty obětowať, či na kortešování, či na wystawění železnic, či na průmysel, - či na werbunky, či na oltár wlasti: toliko nič na oltár církwe, nič k zwelebení náboženstwa krest'. katolického. Jedním slowem: náboženstwo krest'. katolické bylo zapowrhnuto od wětšiny pániůw toliko za bájku, za pobožnůstkářství, za hlúposť drženo; že prý ono je jen pro sprostých, neučených lidí, pro slabé ženské pohlawí, pro staré baby, ale ne pro wzdělaných, oswícených lidí. A tak jen nížší trída lidu, chudobnější měšťani, sedláci a žebráci něco sobě ještě zakládali na wíre: než aj u těchto pomálu začínala wíra klesnúť, - nebo jako howorí porekadlo: od hlawy ryba smrdí.*⁶⁹

Prvé dve Palárikove didaskalie sú spojené s liturgickou oslavou - sv. Jozefa a Povýšenia sv. kríža; ďalšie dve zachované didaskalie sú venované národným dejateľom. Hoci sa dnes pozeráme na Václava Hanku (10. 6. 1791 – 12. 1. 1861) triezvejšie a rezervovanejšie,⁷⁰ no v Palárikových časoch to bol uznávaný a významný slovanský vzdelanec.⁷¹ O čom napísal Jozef Viktorin: *Po dokončení ewanjelia omše kňazstvo sa na pripravené čierne sedadlá bok oltára odobralo, a teraz vystúpil Ján Palárik na kazateľnicu, čiernym súknom do smútku zahalenú. – Povedal som, že sa zádušnice tieto v duchu*

⁶⁹ PALÁRIK, J. 1850. *Reč na sv. Jozefa, pestúna Ježiše Krista o úpadnutí náboženstwa v chrámě Vindšachtském pověděná, a na žádost dobre smýšlejících uveřejněná*. In: Cyrill Method, I. ročník, č. 2, 23. Marc. 1850, s. 9 – 12.

⁷⁰ Porov. www.spisovatele.cz/vaclav-hanka

Porov. http://cs.wikipedia.org/wiki/V%C3%A1clav_Hanka

⁷¹ Porov. *Priateľ Školy a Literatury*, roč. III, 1861, s. 1.

*Hankovom, a tak opravdu slavianskom odbavovať maly; aby sa tomu sôpovedalo, bolo treba aspoň pri kázni, keď to u latinikov pri omši nemožno, na reč cirkevnú čili posvätno – staroslaovanskú ohľad vziať, nájme keď vieme, že nebožtík Hanka tejže reči cirkevno – slovanskej zvláštnym znalcom, milovníkom a neunavným rozširovateľom bol; preto – a nie snád' z dajakej jalovej demonštrácie ustanoveno jest: zvestovať slovo božie pred kázňou v reči cirkevno – slovanskej. – Prežehnajúc sa teda svjaščenik – ako dakedy naši zvestovia Kyrill a Method – rieknul.*⁷²

Ján Palárik bol skutočným slovenským patriotom a verným synom Katolíckej cirkvi, kňazom s láskavým bratským srdcom, ktorého veľkou zásluhou bolo postavenie pomníka kňazovi, básnikovi a národnému dejateľovi Jánovi Hollému na Dobrej Vode. Zásluhu na tom spolu s J. Palárikom majú Ľ. Štúr, J. M. Hurban, M. Hodža, J. K. Viktorín, A. Radlinský, J. Záborský, D. Lichard, M. Hamuljak, ktorí zorganizovali zbierku v *Slovenských novinách* a pomník odhalili 11. mája 1854.⁷³ Palárik tam povedal pamätnú didaskalickú reč.⁷⁴ Všetky Palárikove didaskalie sú jednobodové, rétorika u nich pripúšťa požiadavku úvodu a záveru.⁷⁵

Ján Palárik bol súčasníkom Andreja Radlinského (1817 – 1879), ktorého si vážil a ctil ako kolegu – rímskokatolíckeho kňaza, kamaráta, spolupracovníka v práci pre slovenský národ a vlasť; hoci sa v ich časoch v homiletike nadovšetko používala ako forma hlásania Božieho slova *tématická kázeň* a až potom *didaskalia* s tým, že

⁷² VIKTORIN, J. K. 1861. Na pamiatku. In: *Priateľ Školy a Literatúry*, roč. III, 1861, s. 3 - 4.

⁷³ Porov. BÁBIK, J. 2009. Slovenský Homér. In: *Krásy Slovenska*, roč. LXXXVI, č. 5 – 6/ 2009, s. 58 – 61.

⁷⁴ Porov. PALÁRIK, J. 1861. *Reč, ktorú pri slavných zádušniciach dňa 31. Ledna 1861 vo farskom chráme u sv. Anny v Budíne odbavovaných za zvečnelého v Prahe dňa 12 – ho ledna 1861 Vaceslava Hanku.*

⁷⁵ Porov. ZEMKO, P. 2009. *Radlinského hlásanie Božieho slova*, s. 19 – 20. Banská Bystrica: Polygrafia Gutenberg, 2009, 119 s. ISBN 978 – 80 – 969886 – 2 – 4.

homília sa používala len veľmi výnimočne – od Palárika sa nám nezachovala ani jedna homília; a preto i keď sa Palárik nestal takou významnou postavou v dejinách slovenskej homiletiky ako Radlinský, predsa sa aj jeho pričinením slovenská homiletika posúva dopredu.⁷⁶ Tak ako to môžeme vidieť aj u mladšieho F. V. Sasinka (1830 – 1914),⁷⁷ či F. R. Osvalda (1845 – 1926).⁷⁸ Presne tak, ako homiletiku na Slovensku môže dopredu svojim homiletickým snažením posunúť dnes prakticky každý kňaz – hlásateľ Božieho slova – čím takto zachovajú vysvätení služobníci Cirkvi odkaz Janka Palárika, kňaza a homiletika.

⁷⁶ Porov. ZEMKO, P. 2009. *Radlinského hlásanie Božieho slova*, s. 56 – 59. Banská Bystrica: Polygrafia Gutenberg, 2009, 119 s. ISBN 978 – 80 – 969886 – 2 – 4.

⁷⁷ Porov. ZEMKO, P. 1998. *Homiletický prínos F. V. Sasinka na Slovensku*, s. 10 – 24; 51 – 104. Martin: Beriss, 1998, 109 s. ISBN 80 - 85582 – 03 – 1.

⁷⁸ Porov. ZEMKO, P. 2007. *Homiletické smernice. Z dejín homiletiky na Morave, v Čechách a na Slovensku*, s. 46 – 53. Trnava: Dobrá kniha, 2007, 117 s. ISBN 978 – 80 – 7141 – 565 – 7.

člá nky

JÁN PALÁRIK A JEHO PODIEL NA ZALOŽENÍ SPOLKU SV. VOJTECHA ⁷⁹

O spolkoch vôbec ⁸⁰

- a) Boh nás ľudí stvoril ako spoločenstvo ľudí, ktoré má poznať Boha, milovať ho a klaňať sa mu.
- b) Každá krajina, národ, rodina je spoločenstvo občanov, pokolení, rodičov a detí.
- c) Cirkev je spoločenstvom pokrstených, ktorí chcú dosiahnuť večnú spásu, ktorí vyznávajú tú istú vieru, prijímajú tie isté sviatosti a majú jednu hlavu – rímskeho pápeža.
- d) Človek vstupuje do spolkov, aby ľahšie dosiahol svoj cieľ, preto poznáme spolky:
 - 1. hospodárske,
 - 2. náboženské,
 - 3. lásky a milosrdenstva.

Kvôli nevere, neznabožstvu, slobodomurárstvu, sebecku, hmotárstvu, neprávosti, duchovnej nákazy a rozširovaniu zlých, nemravných a bezbožných kníh boli založené spolky:

- sv. Štefana u Maďarov
- sv. Jána Krstiteľa u Rusínov
- sv. Jeronyma u Chorvátov
- Dedičstvo svätojánske u Čechov
- Dedičstvo sv. Cyrila a Metoda u Moravanov
- Družstvo sv. Mohora u Slovincov
- Slovenské učené tovarišstvo u Slovákov

⁷⁹ ZEMKO, P. 2013. *Ján Nepomuk Palárik a jeho nasledovníci. Majcichovsko – trnavská štúdia*. Trnava: Vydavateľstvo Ivona Matúšová, 2013, 174 s. ISBN 978 – 80 – 89413 – 30 – 0.

⁸⁰ *Spolok sv. Vojtecha, založený a do života uvedený dňa 14. februára r. P. 1870*. Trnava: Nákladom Spolku sv. Adalberta (Vojtecha), 1872, s. 1 – 3.

Slovenské učené tovarišstvo -

bolo založené v r. 1793 Jozefom Ignácom Bajzom, farárom v Dolnom Dubovom, neskôr bratislavským kanonikom; Antonom Bernolákom, farárom v Čeklísi, neskôr dekanom v Nových Zámkoch; Jurajom Fándlym, farárom v Naháči a mnohými inými na vydávanie a odoberanie slovenských kníh v bernolákovčine („w západno-slowenskom podrečí trnawsko-nitrianskom“)⁸¹ so sídlom v Trnave a s pobočkami v Nitre, Rovnom, Banskej Bystrici, Jágri, Rožňave.

Spolok milovníkov reči a literatúry slovenskej⁸²

Založil ho v Budíne v r. 1834 Martin Hamuljak, úradník námesnej kráľovskej uhorskej rady, kvôli vzdelávaniu a rozširovaniu materskej reči a tiež na vydávanie dobrých kníh pre ľud. Sám pre Spolok vypracoval Stanovy a povolal doň všetkých vzdelanejších a horlivejších Slovákov ako účastinárov: Jozefa Belánskeho, banskobystrického biskupa; Jozefa Bílika, spišského biskupa; Jozefa Wuruma, nitrianskeho biskupa; Imricha Palugyaya, košického biskupa; Alexandra Alagoviča, záhrebského biskupa; Jozefa Kukoviča, ďakovského biskupa; Jána Derčíka, biskupa ako i iných biskupov a kanonikov.

Vydával almanach ZORA, z ktorého vyšli štyri ročníky: 1835, 1836, 1839, 1840.

Členovia *Spolku* boli jednak účastinármi, ale i spisovateľmi, ktorí svoje slovanské práce písali v próze alebo v poézii.

⁸¹ Porov. *Spolok sw. Wojtecha, založený a do života uvedený dňa 14. februára r. P. 1870*. Trnava: Nákladom Spolku sw. Adalberta (Wojtecha), 1872, s. 4 – 6.

⁸² Porov. *Tamže*, s. 4 – 6.

Veľkou pomocou Hamuljakovi pri vydávaní *Zory* bol Henrich Szajbélyi – vtedy štúdijný prefekt v Pázmáneu vo Viedni, neskôr biskup, generálny vikár sídliaci v Trnave a predseda SSV v Trnave, ostrihomský kanonik. Henrich Szajbély bol hlavným jednatelom *Spolku milovníkov reči a literatúry slovenskej* vo Viedni, pričom obstarával ocelorezy, kamenotlač, ako i výtlačky *Zory* osobne doručoval.

***Založenie Spolku sv. Vojtecha v Trnave⁸³ na osvetu
v kresťansko – katolíckom duchu***

Spolok sv. Vojtecha vznikol po obrovskom úsilí Dr. Andreja Radlinského (1817 – 1879) 14. septembra 1870 v Trnave. Jeho vzniku predchádzalo Prípravné zhromaždenie 14. decembra 1869 v Trnave pod predsedníctvom Henricha Szajbélyho, už titulárneho biskupa a generálneho vikára, kde boli schválené Radlinského stanovy a ponúknuté na ustanovujúce Valné zhromaždenie SSV 14. septembra 1870.⁸⁴

Tým sa začína jeho 142 - ročná záslužná činnosť v prospech rozširovania „nábožensko – mravnej vzdelanosti a katolíckeho ducha“⁸⁵ „a pozdvihnutie i zvelebenie ľudových škôl katolíckych skrze vydávanie dobrých nábožensko – mravných katolíckych a iných v katolíckom duchu písaných kníh slovenských, jako tiež i kníh pre ľudové školy potrebných.“⁸⁶

⁸³ ZEMKO, P. 2004. SSV pred 135. rokmi a dnes. In: *Duchovný pastier*, č. 3/2004, s. 142 – 146.

⁸⁴ Porov. ZEMKO, P. 2004. SSV pred 135. rokmi a dnes. In: *Duchovný pastier*, roč. č. 3/2004, s. 142 – 146.

⁸⁵ *Jadro dejepisu Spolku sv. Adalberta (Vojtecha)*. In: *Pamätná kniha Spolku sv. Adalberta (Vojtecha)* vydaná k oslave kňazských druhotín Jeho Eminencie Jána Simora, kardinála, primasa Uhorského, arcibiskupa ostrihomského, najvyššieho ochrancu tohože Spolku. Viedeň: Tlačou Kongregácie Mechitharistov (V. Henricha), 1886, s. 7 – 18.

⁸⁶ *Tamže*.

Slováci po *Spolku* dlho túžili a pre jeho potvrdenie vytrvalo pracovali ⁸⁷ od roku 1857, kedy Dr. Andrej Radlinský obnovil vydávanie novín Jána Palárika *Cyrl a Method*. ⁸⁸ Palárik začal noviny vydávať v roku 1850 v Banskej Štiavnici cez *Spolok na vydávanie dobrých a lacných kníh pre katolícky ľud maďarského, nemeckého a slovenského jazyka*, založeného v Budapešti v roku 1848, pričom od 22. augusta 1852 dostal názov *Spolok sv. Štefana*. *Spolok na vydávanie dobrých a lacných kníh pre katolícky ľud maďarského, nemeckého a slovenského jazyka* vydával Cyrila Methoda len do roku 1856, kedy noviny zanikli. ⁸⁹

Radlinský pri obnovení *Cyrila Methoda* získal 750 predplatiteľov, ale aj značné dary, ako najmä 1.000 zlatých od nitrianskeho kanonika Juraja Tvrdeho, jeho brata kanonika Štefana Tvrdeho 20 zlatých a jeho sestry Alžbety Derčíkovej 20 zlatých, čo ho primälo k myšlienke „o založení zvláštného cirkevno – literárneho *SPOLKU SVÄTÉHO VOJTECHA*, ktorého prvú základinu tvoril by onen veľkodušný dar Juraja Tvrdeho. Sotva som o tom pustil chýr do verejnosti, tento môj hlas stal sa heslom celého Slovenska. Ona prebudila ospalých, obrátila odrodilých, oduševnila horlivých, stvorila mecénov a dobrodincov.“ ⁹⁰

Lenže Radlinský sa tak podujal na úmornú prácu potvrdenia svojej myšlienky, ktorá trvala až do 12. novembra 1869, kedy konečne po dvanástich rokoch veľkého úsilia nariadil ostrihomský arcibiskup kardinál Ján Simor zvolať dočasný *Výbor* k vypracovaniu stanov. ⁹¹

⁸⁷ Porov. Jadro dejepisu *Spolku sv. Adalberta (Vojtecha)*. In: *Pamätná kniha Spolku sv. Adalberta (Vojtecha)* vydaná k oslave kňazských druhotín Jeho Eminencie Jána Simora, kardinála, prímasa Uhorského, arcibiskupa ostrihomského, najvyššieho ochrancu tohože *Spolku*. Viedeň: Tlačou Kongregácie Mechitharistov (V. Henricha), 1886, s. 11.

⁸⁸ Porov. PÖSTÉNYI, J. 1929. *Dejiny Spolku sv. Vojtecha*. Trnava: Tlačou Kníhtlačiarne Spolku sv. Vojtecha, 1929, s. 6.

⁸⁹ Porov. *Tamže*, s. 5 – 6.

⁹⁰ *Tamže*, s. 6.

⁹¹ Porov. *Pamätná kniha Spolku sv. Adalberta (Vojtecha)* vydaná k oslave kňazských druhotín Jeho Eminencie Jána Simora, kardinála, prímasa Uhorského, arcibiskupa ostrihomského, najvyššieho ochrancu tohože *Spolku*,

Pričom prímas daroval do života a na rozmnoženie *Spolku* 1.000 zlatých a okrem toho na bežné útraty pridal 200 zlatých.⁹² Simor poveril svojho generálneho vikára v Trnave, titulárneho biskupa Henricha Szajbélyho, aby sa poradil s Dr. Radlinským a zostavil *Výbor* pozostávajúci z 12 kňazov všetkých biskupstiev a čo najrýchlejšie ho zvolal do Trnavy.⁹³

Významná úloha biskupa a arcibiskupského vikára ThDr. Henricha Szajbélyho⁹⁴ na založení Spolku sv. Vojtecha⁹⁵

Zdalo by sa, že úloha Henricha Szajbélyho v *Spolku* vyplývala len z vykonávania jeho poverení, ktoré dostal od ostrihomského arcibiskupa. A to:

- aby zvolal *Poradný výbor*, ktorý menoval ostrihomský arcibiskup – prímas Ján kardinál Scitovský 15. januára 1863 ako odpoveď na žiadosť kňazov šaštínskeho dekanátu o SSV. Boli v ňom: *Žigmund Czuppan* – ostrihomský kanonik, *Jozef Barinay* – novomestský prepošt, *Imrich Miksík* a *Jozef Blázy* – čestní

s. 7 – 18.

⁹² Porov. KOLLÁR M. *Ján Simor, kardinál sv. Cirkve Rímskej, knieža – prímas uhorský, arcibiskup ostrihomský*. In: *Pamätná kniha Spolku sv. Adalberta (Vojtecha)* vydaná k oslave kňazských druhotín Jeho Eminencie Jána Simora, kardinála, primasa Uhorského, arcibiskupa ostrihomského, najvyššieho ochrancu tohože Spolku, s. 43 – 66.

⁹³ Porov. *Tamže*, s. 12.

Porov. PÖSTÉNYI, J. 1929. *Dejiny Spolku sv. Vojtecha*, s. 16.

⁹⁴ Narodený - 20. júla 1804 v Modre, zomrel - 9. augusta 1886 v Ostrihome.

⁹⁵ Porov. *Encyklopédia Slovenska*. Bratislava: 1981, s. 672.

Porov. ERCÉ. 1942. *Slovenská krv*. Bratislava: 1942, s. 457.

Porov. HUČKO, J. 1974. *Sociálne zloženie a pôvod slovenskej obrodeneckej inteligencie*. Bratislava: 1974, s. 342.

Porov. *Katolícke noviny*, roč. 17, 1886, s. 127; roč. 65, 1950, č. 8, s. 5; roč. 91, 1976, č. 31, s. 5; roč. 99, č. 9, s. 5.

Porov. *Lexikón katolíckych kňazských osobností Slovenska*. Bratislava: Lúč – vydavateľské družstvo, 2000, s. 1192 – 1193.

Porov. MAŤOVČÍK, A. 1971. *Martin Hamuljak (1789 – 1859)*. Bratislava: 1971.

Porov. PODHOREC, G. 1981. *Zásluhy Henricha Szajbélyho o Spolok sv. Vojtecha*. In: *Katolícke noviny*, roč. 96, 1981, č. 31, s. 5.

Porov. *Slovenský biografický slovník, V. zväzok R – Š*. Martin: Matica slovenská, 1992, s. 168.

Porov. STRELKA, V. 1995. *Panteón dejateľov Spolku sv. Vojtecha v Trnave*. Trnava: SSV, 1995, s. 79.

Porov. RADLINSKÝ, A. 1936. *Martin Hamuljak*. In: PODĎUMBIERSKY, J. G. a spolupracovníci: *Spomínajme otcov a osvecovateľov národa, sväzok I*. Tlačou Unie, Bratislava: 1936, s. 147 – 161.

kanonici.⁹⁶ Biskup Henrich Szajbély tento výbor zvolal do Trnavy na 8. apríla 1863. Na toto stretnutie Szajbély pozval aj Radlinského, pričom *Poradný výbor* pozmenil návrh Radlinského *Stanov* pre *Spolok* v tom, že sídlom *Spolku* a jeho výborových zasadnutí a valných zhromaždení bude Trnava. Ďalej sa rozhodlo, že do spolkovej správy „*sa majú pribrať funkcionári, úradníci a výborníci aj z iných dekanátov a biskupstiev.*“⁹⁷ Radlinský podľa týchto pokynov prepracoval *Stanovy* a poslal ich generálnemu vikárovi Henrichovi Szajbélymu, ktorý ich predostrel prímasovi. No ten ich nepotvrdil, lebo pomenovanie *Spolku* po sv. Vojtechovi označil ako zlé, lebo vraj slovenská podoba mena Adalbert *Vojtech* je pohanská. Zároveň odkázal Radlinskému, že mu je škoda sa obracať na cisársko – kráľovský dvor ohľadom povolenia, lebo cirkevno – literárny spolok musí potvrdiť len cirkevná vrchnosť.⁹⁸

- kvôli zvolaniu *Dočasného výboru* na vypracovanie spolkových stanov z poverenia ostrihomského arcibiskupa – prímasa Jána Simora, ktorý na 2. žiadosť kňazov šaštínskeho dekanátu z 26. mája 1868 potvrdil SSV 12. novembra 1869.⁹⁹ *Dočasný výbor* SSV sa zišiel 14. decembra 1869 vo vikariátnom dome v Trnave pod predsedníctvom biskupa Szajbélyho, ktorý tam aj býval. Zišli sa: Ján Juriga, ostrihomský kanonik; Michal Ollhauser, čestný ostrihomský kanonik a dekan – farár v Hrnčiarovciach;

⁹⁶ Porov. PÖSTÉNYI, J. 1929. *Dejiny Spolku sv. Vojtecha*, s. 15.

⁹⁷ *Tamže.*

⁹⁸ Porov. *Tamže.*

Porov. *Pamätná kniha Spolku sv. Adalberta (Vojtecha)* vydaná k oslave kňazských druhotín Jeho Eminencie Jána Simora, kardinála, prímasa Uhorského, arcibiskupa ostrihomského, najvyššieho ochrancu tohože Spolku, s. 12.

⁹⁹ Porov. *Tamže.*

Porov. PÖSTÉNYI, J. 1929. *Dejiny Spolku sv. Vojtecha*, s. 16 - 18.

Pöstényi prináša aj správu o tom, že potvrdenie SSV vydobil ThDr. Radlinský u arcibiskupa tak, keď ten chcel pokojne vyriešiť jeho spor s nenávisťnými útokmi redaktora časopisu *Magyar Állam* vo veci ublíženia na kňazskej cti, ba ohrozovali ho aj na živote. A tak Radlinský bol rozhodnutý celú vec dať na súd, no prímás ho od toho odhovoril, za čo Radlinský – podľa tvrdenia F. V. Sasínka na zasadnutí *Výboru SSV* – ako vynáhradu vymohol schválenie SSV.

Juraj Obermayer, dekan – farár v Chtelnici; Ján Pekarovič, petrovský farár; Štefan Závodník, dekan – farár v Pružine v nitrianskom biskupstve;¹⁰⁰ Juraj Slota, druhý – dekan a farár v Tužine v banskobystrickom biskupstve;¹⁰¹ Ján Blaho, farár v Bohdanovciach; Pavol Haluša, farár v Trstíne (Nádaši); Jozef Králik, farár v Šenkviaciach; ThDr. Andrej Radlinský, farár v Kútoch;¹⁰² Alexander Šakrnicel, farár v Blatnom (Šarfii); František Jalovecký, farár v Dolnej Krupej; Štefan Michalak, farár v Maduniciach a Ján Palárik, farár v Majcichove¹⁰³ v „*záležitosti vypracovania stanov k založeniu Spolku sv. Adalberta (Vojtecha), vydávanie nábožensko-mravných i iných poučných, v duchu katolíckom a jazyku slovenskom písaných, jako i školských, pre národné slovenské katolícké školy určených slovenských knížiek za úlohu a cieľ majúceho potrebných.*“¹⁰⁴

- vnášaním pravého cirkevného a slovenského ducha na novoerigujúci sa SSV:
 - a) *Zasadnutie dočasného výboru SSV* 14. decembra 1869, teda pred 135. rokmi, začalo modlitbou biskupa H. Szajbélyho, modlitbou za dar osvietenia Ducha Svätého
 - b) Prečítaním latinského listu uhorského primasa, v ktorom sa H. Szajbélymu ukladá, aby sa dohodol s Dr. A. Radlinským a 12 členný *Výbor* zvolal do Trnavy, aby zostavil *Stanovy „skrz Jeho Osvietenost’ najdôst. P. dočasného hlavného vikára ostrihomského Jozefa Durgutha a menom Jeho kniežacej Svetlosti vysokému kráľovskému uhorskému*

¹⁰⁰ Porov. STRELKA, V. 1995. *Panteón dejateľov Spolku sv. Vojtecha v Trnave*. Trnava: SSV, 1995, s. 96 - 99.

¹⁰¹ Porov. *Tamže*, s. 84 – 87.

¹⁰² Porov. *Tamže*, s. 8 - 13.

¹⁰³ Porov. *Tamže*, s. 62 – 67.

¹⁰⁴ Porov. *Zasadnutie dočasného výboru SSV 14. decembra 1869 v Trnave*, bod. I. In: *Archív SSV, trezor A*, fasc. 400/ 2a.

ministerstvu k potvrdeniu predostreté byť majúce, vypracoval.“¹⁰⁵

- c) H. Szajbély prítomných oboznámil, že nepovolal len tých, ktorých navrhol len Dr. Radlinský, ale oslovil aj zástupcov jednotlivých biskupstiev „*v ktorých ľud slovenský nachádza sa, jako ostrihomského, báňsko – bystrického, spišského, košického a rožňavského.*“¹⁰⁶ Ale s ohľadom na počasie i ročnú dobu, ako i na listové pozvanie zaďakovali: dpp. Valentovič, Munkay, Viktorín, Galbavý, Keller, preto boli ešte druhý raz oslovení. Namiesto prepošta a farára žilinského Andreja Lemeša neočakávane prišiel na zasadnutie Juraj Slot.
- d) *Spolok* sa hneď jasne profiloval s dôslednou štruktúrou svojho *Výboru*: Henrich Szajbély vidiac potrebu zapisovateľa navrhol Juraja Slotu, ktorý „*ochotne podvolil sa vôli všeobecnej,*“ k čomu ho *Výbor* jednohlasne „*s vyslovením úplnej dôvery svojej k nemu, vyvolil navrhnutého.*“¹⁰⁷
- e) H. Szajbély prítomných oboznámil, že Dr. A. Radlinský už vypracoval návrh *Stanov „Spolku Stanovy Spolku sv. Adalberta (Vojtecha) na vydávanie nábožensko = mravných kníh jako tiež i iných v duchu katolíckom písaných kníh a kníh pre katolícke národné školy,*“¹⁰⁸ hlavne podľa vzoru *Spolku sv. Štefana*, ale aj iných. Ale ešte predtým, ako by sa mali „*čítať a pretriasať*“, ¹⁰⁹ vyzval biskup Szajbély prítomných, či by niekto nechcel povedať svoje pripomienky. Na to vystúpil po latinsky hovoriaci čestný kanonik M. Ollhauser v obšírnej reči, kde navrhoval, že

¹⁰⁵ *Tamže.*

¹⁰⁶ *Tamže.*

¹⁰⁷ *Tamže*, bod. II.

¹⁰⁸ *Statuta Societatis S. Adalberti pro religioso – moralibus libris catholicis Slavicis. Koncept IV. Stanov Spolku sv. Vojtecha z roku 1869 (A. R.).*

¹⁰⁹ Porov. *Zasadnutie dočasného výboru SSV 14. decembra 1869 v Trnave*, bod. III.

z dôvodov historicko – politicko – nábožensko – národnostno – finančného „*katolíckym Slovákom v uhorskej zemi osobitného spolku nábožensko – literárneho nenačim.*“¹¹⁰ Preto navrhol, aby v rámci Spolku sv. Štefana bol vytvorený oddiel sv. Adalberta. V „*živej debate*“¹¹¹ jeho návrh odmietli Dr. Radlinský po latinsky, Juraj Slota a Štefan Závodník po slovensky. Na čo biskup Szajbély ešte raz prečítal pasáž z listu ostrihomského arcibiskupa, ktorý je za „*osobitný a samostatný spolok*“ a „*aby dočasný výbor Spolku sv. Adalberta stanov pre osobitný a samostatný spolok tento vypracoval a Jemu a kroz neho i vysokej vláde krajinskej k potvrdeniu predostrel.*“¹¹² Načo sa ujal slova Ján Palárik, ktorý povedal: „*Ako sme z vysokého prírpisu Jeho kniež. Svetlosti p. primáša kroz Osv. p. predsedu už po druhý krát nám láskave prečítaného vyrozumeli, dočasný výbor je svolaný ad hoc, t. j. k vypracovániu stanov pre osobitný a samostatný spolok sv. Adalberta; a toto je teda výlučný cieľ a úloha dnešnej našej porady, a jedine k tomuto cieľu sme aj kroz Osv. p. predsedu sem svolaní: a preto inšieho nám nezbyva, iba s pominutím akýchkoľvek iných otázok a drahý čas uchvacujúcich hádok, bezodkladne prikročiť k práci tejto, predovšetkým ale, k tlumočeniu vrúcnych vdakov a pobožnej úcty celého národa slovenského oproti Jeho kniež. Svetlosti Najdôst. p. primášovi uhorskému slávnostne zvolať: Najsvetlejší knieža – primáš krajinský a arcibiskup ostrihomský p. Ján Simor nech žije! Všetci páni výborníci vstanúc hore hlučne zvolali: nech žije a sláva mu! Tak tiež hlučným na slávu*

¹¹⁰ *Tamže.*

¹¹¹ *Tamže.*

¹¹² *Tamže.*

volaním poctený bol i osv. p. predseda dočasného výboru za láskavé jeho súhlasenie s výborom v otázke rečenej.“ ¹¹³

Čestný kanonik M. Ollhauser napriek tomu požiadal, aby jeho oponentský hlas bol uvedený do *Zápisnice*, čo aj *Výbor* jednohlasne prijal. ¹¹⁴

Z vypovedaného sa nám ukazuje veľmi dôležitá úloha biskupa Henricha Szajbélyho, ako skutočne poslušne verného syna Cirkvi, ktorý dobre vedel o veľkej túžbe nielen A. Radlinského o slovenský katolícky spolok. Svojím predsedníckym vplyvom ho podporil a napomohol uviesť do života. A určite tomu tak bolo aj preto, lebo mal slovenské korene – veď sa narodil 20. júla 1804 v Modre rodičom Adalbertovi (Vojtechovi) – aká zhoda, že sa postavil na čelo Spolku sv. Vojtecha (Adalberta) – a Karolíne rodenej Voglovej. Teológiu vyštudoval v Pešti, kde bol v roku 1827 vysvätený za kňaza. Kaplánoval v Drégelypalánku, Demandiciach a v Budíne. Potom pôsobil ako profesor a rektor v Pázmane vo Viedni. Stal sa titulárnym opátom, v roku 1852 ostrihomským kanonikom, v roku 1858 riaditeľom peštianskeho seminára, kanonikom bratislavskej kapituly a napokon aj doktorom teológie. V roku 1861 bol vysvätený za titulárneho biskupa a v roku 1864 ustanovený arcibiskupským vikárom v Trnave. Napokon v roku 1869 sa stal titulárnym prepoštom. V roku 1873 ho vyznamenali rádom Železnej koruny II. triedy. ¹¹⁵

Svoj vzťah k Slovákom Szajbély prejavil v angažovaní sa v budínskom prostredí slovenských vzdelancov. Bol popredným členom *Spolku milovníkov reči a literatúry slovenskej*, keď ho ako jeho reprezentant zastupoval vo Viedni. Bol dlhoročným spolupracovníkom Martina Hamuljaka a biskupa Štefana Moysesa, s ktorým sa stal zakladajúcim členom *Matice slovenskej*. Spolu

¹¹³ *Tamže.*

¹¹⁴ Porov. *Tamže*, bod. IV.

¹¹⁵ Porov. STRELKA, V. 1995. *Panteón dejateľov Spolku sv. Vojtecha v Trnave*, s. 79.

s Jozefom Kunsztom, neskorším kaločským arcibiskupom, podporoval almanach *Zora*, ktorý prinášal príspevky v bernolákovej slovenčine i v češtine.¹¹⁶

Na ustanovujúcom prvom *Valnom zhromaždení SSV* 14. septembra 1870 v Trnave sa stal až do roku 1876 jeho prvým predsedom.¹¹⁷ Zomrel 9. augusta 1886 v Ostrihome.

Valné zhromaždenie SSV

Valné zhromaždenie sa začalo sv. omšou vo farskom kostole sv. Mikuláša v Trnave, ktorú slúžil prepošt Štefan Nemečkay, trnavský kanonik. Kázeň predniesol Štefan Závodník z nitrianskej diecézy, pružinský dekan a farár. V budove gymnázia sa v najväčšej posluchárni uskutočnilo zasadnutie „*nábožných a horlivých kňazov a učiteľov našich, keď sme videli i ten hojný zástup ľudu pospolitého wonkajšieho, mužov i žien, hľadajúcich pre sebä i potomstwo, hľadajúcich pre celý národ svoj katolícky duchovné útočisko a spásu w Spolku sw. Wojtecha*“.¹¹⁸

Aktívna účasť Palárikových veriacich z Majcichova v novozaloženom SSV v Trnave

Už 14. septembra 1870 sa pod vedením svojho farára Jána Palárika vybrali veriaci z Majcichova do Trnavy: „*Bola to rozkoš, widieť, ktorak zo wšetkých strán a zástupne shcádzajú sa členovia*

¹¹⁶ Porov. *Lexikón katolíckych kňazských osobností Slovenska*, s. 1192 – 1193.

¹¹⁷ Porov. MAGDOLEN, Š. *SSV a jeho hlavní funkcionári 1869 – 1989*. Pre vnútornú potrebu. In: *Archív SSV, trezor A*.

Porov. *Zápisnica I – ho (zriaďujúceho) valného shromaždenia Spolku sv. Adalberta (Vojtecha) dňa 14 – ho septembra 1870 v Trnave vydržiavaného*. In: *Archív SSV v Trnave, trezor A*, fasc. 400/ 2c/ opis.

Porov. *Zápisnica I – ho (zriaďujúceho) valného shromaždenia Spolku sv. Adalberta (Vojtecha) dňa 14 – ho septembra 1870 v Trnave vydržiavaného*. In: *Katolícké noviny, orgán Spolku sv. Adalberta (Vojtecha)*, roč. I., č. 12, 29. septembra 1870, s. 93 – 95.

¹¹⁸ Porov. *Spolok sw. Wojtecha, založený a do žiwota uwedený dňa 14. septembra r. P. 1870*, s. 39.

Spolku a walného zhromaždenia do chrámu stolného a farského, ktorak celé utešené procesie jako: z Bogdanowiec, Majcichowa a odinád s kostolnými zástawami a pri krásnom swojom cirkewnom spewe putujú do tohože chrámu ku službám Božím spolkovým. “¹¹⁹

Okrem toho, že Ján Palárik, majcichovský farár, sa na Dočasnóm prípravnom výbore SSV v Trnave stane overovateľom zápisnice ale i hlavným diskutérom, stane sa aj jeho zakladateľom a na Valnom zhromaždení povereným účtovníkom. Žiaľ, 6. decembra 1870 v Majcichove zomiera.

Napriek tomu sa jeho bohoslovec Jozef Karell, ktorý mal primície v čase jeho pôsobenia v Majcichove,¹²⁰ stáva hneď na počiatku členom VÝBORU SPOLKU SV. VOJTECHA spolu s majcichovským občanom Jozefom Karelom.¹²¹

Ani Palárikov nástupca Jozef Friedrich sa od „majcichovského aktívneho účinkovania v SSV od jeho počiatku“ neodťahoval. Práve naopak, stal sa jeho okresným jednatel'om.

Prvými členmi SSV sa stali:

a) z Majcichova:

1. Ján Krajčovič, roľník
2. Štefan Krajčovič, roľník
3. celá rodina Jozefa Karella
4. Matej Valentín, roľník
5. Karol Stojkovič, mládenec
6. Jozef Bohovič, pánsky volár

¹¹⁹ Porov. *Tamže*, s. 38.

¹²⁰ Porov. ZEMKO, P. 2007. *Primície mal v čase pôsobenia Jána Palárika v Majcichove*. Majcichov: Rímskokatolícka cirkev, farnosť Majcichov, 2007, 40 s. ISBN 978 – 80 – 969806 – 8 - 0.

¹²¹ Porov. *Spolok sv. Wojtecha, založený a do žiwota uwedený dňa 14. septembra r. P. 1870*, s. 126 – 127.

7. Jozef Smržík, pánsky volár
8. Jozef Smák, pánsky volár
9. Jozef Adamek, pánsky volár
10. Michal Kučík, pacholek
11. Michal Rimoš, pohúnek
12. Ján Banáš, roľník
13. Pavel Rampák, roľník
14. Anna Banášová, vdova a jej rodina
15. Michal Mrva, domkár v Palaji

b) z filiálky Hoste

1. Ján Sloboda a rodina
2. Ján Minarovič a rodina
3. Lórenc Sloboda a rodina
4. Pavel Moravec a rodina
5. Pavel Sedlák, roľník
6. Jurko Čík, roľník
7. Katarína Svoradová, vdova

c) z filiálky Abrahám

1. Ondrej Štefánko, roľník¹²²

„A tak ani ten, čo sadí, nie je nič, ani ten, čo polieva, ale Boh, ktorý dáva vzrast.“ (1 Kor 3, 7) Vďaka, Bože, že udržiavaš svoje dielo!

¹²² Porov. *Tamže*, s. 7 – 8.

prednášky

PALÁRIKOVE NÁZORY NA NÁRODNÚ DRAMATICKÚ LITERATÚRU¹²³

Kultúrny dom Starý Tekov - 18. januára v Roku sv. Pavla 2008

Dôvody k napísaniu článku

Ján Palárik uverejnil v roku 1860 svoj článok: *Dôležitosť dramatickej národnej literatúry*, v ktorom vysvetľuje svoju radosť z toho, že po uverejnení jeho veselohry *Incognito* v almanachu *Concordia* sa začalo na Slovensku konečne myslieť aj na divadlo: „*Tu plesá duch mój radosťou nevýslovnou, a so mnou každý úprimný priateľ národnej vzdelanosti už teraz vyvolať môže: Hore sa Slováci, už i k nám konečne zavítal čas pokroku – pokroku k lepšej budúcnosti!*“¹²⁴ Onen pokrok vidí Palárik v prekonaní malátnosti Slovákov za pomoci aktivít ohľadom divadla a zároveň ho chápe aj ako povzbudenie pre slovenských spisovateľov k novej literárnej činnosti – čo nazýva *čistým vlastenectvom*.

Dramatické básnictvo

Lebo sami „*presvedčíte sa, že nič tak neúčinkuje na vývin života národného, ako podarené dramatické básnictvo.*“¹²⁵ Zároveň sa Palárik prejavuje ako pravý realista, keď tvrdí, že Slovákov nedonútime k čítaniu kníh, a preto sú potrebné divadlá a ochotnícke divadelné spolky, lebo *dramatická beletristika* je pre národ ako každodenný chlieb. Pričom aj „*ku krieseniu života, k povýšeniu*

¹²³ ZEMKO, P. 2009. *Palárikov nástupca v úrade farára*. Trnava: Vydavateľstvo Ivona Matúšová, 2009, 56 s. ISBN 978 – 80 – 89413 – 01 – 0.

ZEMKO, P. 2013. *Ján Nepomuk Palárik a jeho nasledovníci. Majcichovsko – trnavská štúdia*. Trnava: Vydavateľstvo Ivona Matúšová, 174 s. ISBN 978 – 80 – 89413 – 30 – 0.

¹²⁴ PALÁRIK, J. 1860. *Dôležitosť dramatickej národnej literatúry*. Concordia, 1860.

¹²⁵ *Tamže*.

*mravov a kutvoreníu akej – takej inteligencie národnej v kmeni našom slovenskom“*¹²⁶ potrebujeme dramatickú národnú literatúru, ktorá jediná pomôže prebrodiť záveje a jedine s ňou naplníme stodolu našej národnej slovesnosti.

Dramatická národná literatúra

Palárik ju definuje ako „*nič inšieho ako krásny, rozmluvou, posunkami a jednaním osôb pred znaky vystavený takrečeno sprítomnený dej básnický, za účel živé živé znázornenie ideálov krásy majúci, tým samým na myseľ, cit a na všetky mohutnosti človeka oveľa živšie pôsobí, oveľa viac ducha zaujíma a zabavuje a tak aj oveľa súcejšia je lepšie myšlienky, zásady, mravy v národe rozširovať, zovšeobecňovať, - na celú masu spasiteľne účinkovať.*“¹²⁷ Lebo divadelné predstavenia, ktoré bývali a sú najmohutnejšími hýbadiami vzdelanosti a osvety národnej.“¹²⁸

Palárik o sebe

Preto sa aj Palárik sám začal venovať teatrologii, no konštatuje, že „*stráviac poetické letá jarej mladosti svojej v próze*“¹²⁹ „*chytí som do ruky veselú lýru žartovnej Múzy Tálíe.*“¹³⁰ V čase napísania tohto článku Palárik uverejnil len dve *národné veselohry* – *Incognito* a *Drotár* (prvá vyšla v roku a druhá v roku 1860 – teda krátko pred napísaním tohto svojho článku); veselohru *Smierenie alebo dobrodružstvo pri obžinkoch* vydal neskôr a drámu *Dimitrij Samozvanec* napísal v roku 1864 v Majcichove a tlačou vyšla až po jeho smrti.

¹²⁶ *Tamže.*

¹²⁷ *Tamže.*

¹²⁸ *Tamže.*

¹²⁹ *Tamže.*

¹³⁰ *Tamže.*

Z úspechu svojich veselohier mal Palárik veľkú radosť, čo cítiť zo slov jeho článku, v ktorých pripomína svoju veľkú námahu: „*Napnul som všetky sily ducha svojho, abych z jej nikdy predtým netknutých strún dáciu milozvučnú hru k prebudeniu svojich rodákov vylúčil.*“¹³¹ Mysliac len a len na budúcnosť svojich krajanov: „*Ja verím v mravnú silu národa, že moje vystúpenie vzbudí mnohých nasledovateľov na tomto u nás posiaľ zanedbanom poli beletristiky národnej... a národu nášmu zlatú bránu do chrámu osvetu a vzdelanosti národnej – Boh dá – s lepším výsledkom otvárať budú.*“¹³²

Pre nás...

Podnetný článok Palárik zakončuje nadčasovými výzvami pre nás – jeho nasledovníkov – teda aj pre vás, vážená pani starostka dr. Zdenka Bednáriková, poslanci Obecného zastupiteľstva a pracovníci Obecného úradu ako i hlavne vy, starotekovskí ochotníci, ktorí slávite 90. výročie svojej existencie a pevne dúfam, že napriek ťažkostiam súčasnej doby, ktorej kruto vládne playstation, PC s internetom, televízor s DVD, foťáky a hudba s mobilmi – zostanete verní Palárikovmu odkazu aspoň nastávajúcich desať rokov, kedy oslávite svoju storočnicu a dúfam, že už teraz sa na ňu ako prvý môžem prihlásiť slovami svojho najvýznamnejšieho predchodcu v úrade majcichovského farára, Jána Palárika: „*Výtečníci naši v básnictvo, a najmä k vám mladším pevcom sa obraciam. Pustite sa na pole mnou otvorené tohoto druhu básnictva slovenského, ktoré v národe lásku ku krásnym umeniam, lepší vkus, šľachetnejšie zmýšľanie a mravy, osvetu a vzdelanosť rozšíri, vám ale neuvädlé brečtany slávy pripraví.*“¹³³ Lebo mu vždy úprimne záležalo len na tom, „*by sa zmohol*“ život „*v národe našom.*“

¹³¹ *Tamže.*

¹³² *Tamže.*

¹³³ *Tamže.*

Nech o to isté ide aj všetkým nám – úprimní priatelia národnej vzdelanosti, preto volám: *Vivat!* Ďakujem za pozornosť!

slávnostné homílie

**ŠTYRIDSIATE VÝROČIE POSTAVENIA
POMNÍKA JÁNOVI PALÁRIKOVÍ
V STAROM TEKOVE – 18. AUGUSTA 1968¹³⁴**

*Starý Tekov, Farský kostol Nanebovzatia Panny Márie - 10. augusta
v Roku sv. Pavla 2008*

Bratia a sestry!

Zodpovednosť za budúcnosť je vo vernosti tradíciám – tvrdí súčasný politik a predseda Trnavského samosprávneho kraja, Ing. Tibor Mikuš.

Zišli sme sa tu, aby sme si uvedomili vernosť *Palárikovským tradíciám*, čo nás navzájom spájajú a chcú nás nielen teraz ale stále viesť k príprave zodpovednej budúcnosti vašich detí a vnukov, ba celého nášho drahého slovenského národa, k čomu sme Bohom povolaní!

Tak ako bol Pánom Bohom pre svoju dobu povolaný aj Janko Palárik. Biblia o našom kňazskom povolaní hovorí, že už v lone matky si nás Boh vyvolil. Palárika si Pán Boh povolal ku kňazstvu z kysuckej Rakovej, kde sa narodil a odkiaľ si do sveta – k nám na *dolniaky* – odniesol vo svojom srdci materiálnu biedu a nevzdelanosť svojho utlačovaného slovenského národa. Čo mu po celý jeho bohatý a plodný kňazský život zostalo vždy na pamäti.

Svedčí o tom aj list, ktorý napísal Dr. Andrejovi Radlinskému do Viedne 2. decembra 1849 tu v Starom Tekove, kam sa dostal hneď po svojej kňazskej vysviacke v roku 1847 v Ostrihome. V ňom doslovne

¹³⁴ ZEMKO, P. 2009. *Palárikov nástupca v úrade farára*. Trnava: Vydavateľstvo Ivona Matúšová, 2009, 56 s. ISBN 978 – 80 – 89413 – 01 – 0.

ZEMKO, P. 2013. *Ján Nepomuk Palárik a jeho nasledovníci. Majcichovsko – trnavská štúdia*. Trnava: Vydavateľstvo Ivona Matúšová, 174 s. ISBN 978 – 80 – 89413 – 30 – 0.

píše: „*nie však menej po všestrannom veci rozváženíu, a po druhom na jednu i na druhú stranu váhaníu predsa moja prvá myšlienka a láska k tebe a k národu slovenskému zvíťazila. Jedná sa tu aj o náš úverek ... aj o tvoju česť – ktoru brániť, aj o moju idem ktoru uskutočniť, aj o budúcnosť Cirkve slovenskej na Slovensku, ktorú organizovať, aj o záujmoch národa nášho, ktoré podporovať musíme i tuná každé od a podkladania sa je hriech, každé mlčania je zrada – nech sa stane čo sa má stať – nech sa robí čo chce, ja sa odvážim za právo a pravdu našu za vec národňu... Čo aj Ostrihomské a Pešťanské*¹³⁵ *diecezi sympatiu nájdeme.*“¹³⁶ Katolícky kňaz Ján Palárik tak čierne na bielom potvrdzuje, svoju ochotu a odhodlanosť pracovať len stoj čo stoj pre svoj slovenský národ.

Lenže z Palárikovej odpovede Radlinskému vyplýva,¹³⁷ že Palárik súhlasí s návrhom, aby rezignoval na svoju kapláňku v Starom Tekove a odišiel za ním pracovať do Viedne „*k pokračovaniu totižto v Pokladoch kazateľského rečníctva*“ – časopisu, ktorý pre kňazov Radlinský založil a vydával. Palárikovi sa táto myšlienka pozdávala, ale bol si vedomý svojich kňazských úloh a povinností kaplána v starotekovskej farnosti, lebo „*teraz v adventnom čase kapláňku zanechať nemužem pre mnohé duchovné práce, ktorých vyhoveniu jeden kňaz nie je dostatočný, a druhého kňazského jednotlivca na nahlo neni k dostaniu – takého náhle zanechania kapláňky – bola by velka neobozretnosť, ľahkomyselnosť a zneváženia povolania kňazského.*“¹³⁸ Lenže človek mieni, Pán Boh mení – a tak Palárik nerezignoval, neodišiel do Viedne a tri roky zostal na fare v Starom

¹³⁵ Myslí sa tu *Banskobystrická diecéza*, lebo jej latinský názov je *Neosolium*, čo v preklade znamená Nový Zvolen.

¹³⁶ JÁN PALÁRIK: *Milý brat muj!* List Andrejovi Radlinskému napísaný 2. decembra 1849 v Starom Tekove. In: *Literárny archív Matice slovenskej v Martine*.

¹³⁷ Dr. Andrej Radlinský – zakladateľ Spolku sv. Vojtecha v Trnave a prvého slovenského homiletického časopisu *Poklady kazateľského rečníctva*.

¹³⁸ JÁN PALÁRIK: *Milý brat muj!* List Andrejovi Radlinskému napísaný 2. decembra 1849 v Starom Tekove. In: *Literárny archív Matice slovenskej v Martine*.

Tekove, odtiaľto odišiel znovu ako kaplán do Štiavnických Baní, Banskej Štiavnice a Budapešti, aby napokon zakotvil ako farár v Majcichove, kde v roku 1870 zomrel, a kde je aj pochovaný. Ten, ktorý miloval svoje kňazstvo, svoj ľud a vás – starotekovčania, kľáčanci a kozmálovčania - ako váš kaplán cítil zodpovednosť za svoju a našu budúcnosť. Dal jej všetky svoje sily. Lenže teraz je to na nás! Čo pripravíme svojim deťom a vnukom do budúcnosti? Vyzývam vás: buďte zodpovední vo všetkom čo robíte! Buďte zodpovední tam kde ste! Buďte zodpovední čím ste! Buďte zodpovední kým ste! Nebuďte tak zodpovední ako muž, čo prišiel domov opitý a zhrozená žena sa ho pýta: čo si dnes zase oslavoval? Pápeža – odpovedal muž. Ale veď dnes nie je Benedikta – namieta žena! To nie, hovorí muž, ale je šestnásteho.

Bratia a sestry! Boh nás rovnako ako aj Paláríka povolal k tomu, aby sme boli zodpovední a k tomu nám dá aj svoju milosť. Tú si dnes pri tejto sv. omši spoločne vyprosujeme! Amen.

PALÁRIKOVI NASLEDOVNÍCI ¹³⁹

Majcichov, Farský kostol Všetkých svätých - 30. novembra 2008

Milí bratia a sestry!

V dnešnom druhom čítaní z Prvého listu Korint'anom sme počuli: *Milosť vám a pokoj od Boha, nášho Otca, i od Pána Ježiša Krista. Ustavične vzdávam vd'aky svojmu Bohu za vás, pre Božiu milosť, ktorú ste dostali v Kristovi Ježišovi.*

V tejto chvíli našej spoločnej sv. omše by som chcel vzávať vd'aky za vás všetkých, ktorí ste prišli na toto stretnutie s Pánom Ježišom.

Predovšetkých chcem vzdávať vd'aky za vás, milí hostia z Budapešti, ktorí ste prišli na toto naše spoločné stretnutie. Chcem vzdávať vd'aky osobitne za vášho predsedu, za jeho neúnavnú aktivitu v prospech odkazu Jána Palárika a v zachovávaní slovenských koreňov, ktoré máte a ktoré si udržujete. Osobitne vzdávam vd'aky za našich starostov z Hoste, Opoja a Abrahámu. Sú to starostovia obcí, ktoré kedysi patrili k farnosti Majcichov a dnes vzdávam vd'aky Bohu za nich, že sú zakladajúcimi členmi nového združenia *Životnými cestami Jána Palárika*. Vzdávam vd'aku za vás, pán starosta z Majcichova, za poslancov a poslankyne obecného zastupiteľstva, ktorí nenechávajú zaspáť Palárikovskej myšlienke a aj za pomoci nášho Divadelno - speváckeho súboru Jána Palárika ju stále šírite, aby sme si ju udržali, aby sme ju niesli a aby sme jej zostali verní my

¹³⁹ ZEMKO, P. 2009. *Palárikov nástupca v úrade farára*. Trnava: Vydavateľstvo Ivona Matúšová, 2009, 56 s. ISBN 978 – 80 – 89413 – 01 – 0.

ZEMKO, P. 2013. *Ján Nepomuk Palárik a jeho nasledovníci. Majcichovsko – trnavská štúdia*. Trnava: Vydavateľstvo Ivona Matúšová, 174 s. ISBN 978 – 80 – 89413 – 30 – 0.

všetci, milí bratia a sestry, ktorí sme sa tu zišli z vdáčnosti Pánu Bohu za Jána Palárika. Obetujme túto sv. omšu za spásu jeho duše a ja pridávam úmysel za vás všetkých Palárikových nasledovníkov.

Vzdávam vdáky za odkaz Jána Palárika preto, lebo máme – ako píše ďalej sv. Pavol ...*vzdávať vdáky za Božiu milosť, ktorú ste dostali v Kristovi Ježišovi. V ňom ste boli obohatení vo všetkom.* Ján Palárik ako Kristov kňaz bol skutočne obohatený Božou milosťou, ktorú nielen prijímal, ale ju aj uskutočňoval vo svojom živote. Chcel by som teraz vzdávať vdáky za to, že Ján Palárik v roku 1854 ako kaplán sv. Terézie v Pešti a redaktor Katolíckych novín uverejnil báseň Jozefa Emanuela: *Úprimné city nitránskeho biskupstva J.E. najdôstojnejšiemu pánu Imrichovi Palugyayovi na Slávnosť svätých jeho kňazstva druhotín dňa 1. januára 1854 v Nitre odbytých Jozefom Emanuelom, farárom Košeckým; tlumočené vydal Ján Palárik.* Táto oslavná báseň sa nesie od košeckého farára Jozefa Emanuela jeho biskupovi, ktorý slávil zlaté kňazské jubileum, teda 50. výročie kňazstva. Ján Palárik sa narodil v Rakovej, ktorá donedávna patrila do nitrianskeho biskupstva. I keď vyštudoval za kňaza bývalej Ostrihomskej arcidiecézy (územie Slovenska tak ako Budapešti patrilo do spoločnej Ostrihomskej arcidiecézy), predsa cítil úctu k svojim koreňom.

A tu je prvá výzva pre nás, milí bratia a sestry – majme úctu k svojim kresťanským koreňom! Majme úctu k svojim slovenským koreňom a nezabúdajme na to, čo je naše! Ján Palárik naozaj nezabudol na to, odkiaľ pochádza a vzdal úctu Imrichovi Palugyayovi, ktorého história ocenila ako človeka, ktorý myslel na všetkých. V spomínanej básni sa stretávame aj s krátkym životopisom Imricha Palugyaia, ktorý najskôr zastával služby v spišskom biskupstve, potom ako spišský a vácovský kanonik prešiel za titulárneho, neskôr diecézneho biskupa do Košíc. Za biskupa bol vysvätený v r. 1832

biskupom Františkom Nadasdym a bol slávnostne uvedený za košického biskupa. Odtiaľ prešiel za nitrianskeho biskupa a čo je zaujímavé, bol veľmi horlivým nitrianskym biskupom. Druhá pozoruhodná vec z jeho života je, že bol nielen po stránke náboženskej horliteľom úcty k Božskému srdcu, k Panne Márii, založil kňazské združenie *Aurea Corona*, ktorého členovia – kňazi sa zaviazali, že mesačne odslúžia jednu sv. omšu k úcte Panne Márii, veľkú starosť venoval výberu profesorov a predstavených do kňazského seminára, zriadil *Malý seminár* v Nitre, zachovali sa jeho *Veľkopôstne kázne*; ale čo je dôležité všimnúť si a prečo spomínanú báseň Ján Palárik uverejnil – Imrich Palugyai sa venoval chudobným ľuďom na Kysuciach a podporoval ich. Raková patrí do regiónu Kysúc. Palárik tu videl vďačnosť nitrianskemu biskupovi, že nezabúdala na svojich diecézanov, na svojich podriadených. On sám ako chlapec určite musel v rodičovskom dome skúsiť chudobu a biedu. Ale zároveň videl aj nešváry. Preto autor Jozef Emanuel v tejto básni píše proti poverám, čarodejníctvu, špiritizmu, magnetizmu, alkoholizmu, ale i preklínaníu. Ján Palárik si bol ako kňaz vedomý, že tieto zlozvyky, ktoré sú nielen na Kysuciach, ale všade vo svete. Preto nás chcel touto básňou poučiť a povzbudiť, aby sme sa nielen vtedy, keď vyšla táto báseň, ale aj v našej súčasnosti chránili akéhokoľvek hriechu. Autor básne prirovnáva biskupa Palugyaya k sv. Metodovi a končí ostrihomským arcibiskupom kardinálom Scitovským, ktorý sa narodil v Košickej Belej na Slovensku, čím autor básne vyzdvihuje slovanskosť biskupa Palugyaya. Je to ďalší dôležitý motív tejto básne, ktorú nám Palárik sprostredkúva – aby sme nezabúdali na dedičstvo viery, dedičstvo otcov sv. Cyrila a sv. Metoda.

Preto, milí bratia a sestry, znovu môžem len citovať slová sv. Pavla apoštola z dnešného druhého čítania, ktoré by nám mali byť také blízke a drahé zvlášť v tomto jubilejnom roku sv. Pavla: „... aby

ste v každom slove, v každom poznaní boli svedkovia Ježiša Krista“ –
tak ako sv. Pavol, tak ako Ján Palárik, tak ako my, jeho súčasní
nasledovníci. Amen.

POŽEHNANIE PAMÄTNEJ TABULE JÁNOVI PALÁRIKOVI ¹⁴⁰

*Hoste, Filiálny kostol Narodenia Panny Márie, 5. septembra
v Roku kňazov 2009*

Drahý abrahámsky pán farár Anton Zoň, pán starosta z Hoste Cyril Špačinský, spolubratia v kňazskej službe, páni starostovia – členovia Združenia ŽCJP, milí hostia, bratia a sestry!

Slávime *Rok kňazov* na pamiatku 150. výročia smrti sv. arského farára Jána Máriu Vianneya.

O ňom pápež Benedikt XVI. v liste zo 16. júna 2009 napísal: *„Svätý farár dokázal aktívne „bývať“ na celom území svojej farnosti: pravidelne navštevoval chorých a rodiny; organizoval ľudové misie a slávnosti na sviatky patrónov; zbieral a spravoval financie na svoje charitatívne a misijné diela; skrášľoval svoj kostol a vybavil ho posvätnými liturgickými predmetmi; staral sa o siroty z Providence (jedno zo zariadení, ktoré založil) a o ich vychovávateľky; zaujímal sa o vzdelávanie detí; zakladal bratstvá a prizýval laikov na spoluprácu“*¹⁴¹ - jednoducho bol dobrým farárom svojej farnosti, za čo si skutočne zaslúži, aby sme ho mali nielen my kňazi, ale i vy všetci naši veriaci svoj veľký svätý vzor, ktorý vedel, čo potrebuje jeho farnosť – kostol a farníci!

Musíme to vždy vedieť aj my, že by naše pôsobenie bolo na prospech a osoh nielen nám, ale celému spoločenstvu. Lebo sme tu na

¹⁴⁰ ZEMKO, P. 2009. *V Roku kňazov*. Trnava: Vydavateľstvo Ivona Matúšová, 32 s. ISBN 978 – 80 – 89413 – 04 – 1.

ZEMKO, P. 2013. *Ján Nepomuk Palárik a jeho nasledovníci. Majcichovsko – trnavská štúdia*. Trnava: Vydavateľstvo Ivona Matúšová, 174 s. ISBN 978 – 80 – 89413 – 30 – 0.

¹⁴¹ BENEDIKT XVI. 2009. List k vyhláseniu Roka kňazov pri príležitosti 150. výročia dies natalis Jána Máriu Vianneya. In: *Pápežské dokumenty, 77.zväzok*, Trnava: SSV – Vojtech spol. s r. o., 2009, s. 3 – 18.

to, aby sme robili dobre a nie škodili! Vzorom sú nám i naši kňazi pôsobiaci v bývalej spoločnej majcichovskej farnosti – farár Ján Palárik a kaplán Juraj Holček. Palárik pôsobil na majcichovskej fare v rokoch 1862 – 1870 ako farár, k čomu mu dopomohla galantská grófka Eszterházyová, ktorú zaujal svojou ruštinou – ona totiž mala ruský pôvod. Na Palárikovej inštalácii za farára – 19. mája 1863 sa zišli ľudia z celého širokého okolia – najmä z Abrahámu. V roku 1928 sa konalo slávnostné prenesenie Palárikových telesných pozostatkov do súčasného hrobu, ktorý si uctilo celé Hoste – kronikár píše, že snád' prišli na všetkých autách a motorkách čo v dedine mali. Lebo od počiatku nikto nechcel zabudnúť na významného kňaza, ktorého ako farára v Majcichove mali – ale aj na vtedajších filiálkach v Abraháme a v Hoste, či v susednom Opoji.

V decembri 1835 do januára 1836, teda ešte pred Palárikovým príchodom do Majcichova pôsobil na fare ako kaplán Juraj Holček. Narodil sa v Budmericiach v roku 1811 – teda bol o 11 rokov starší ako Palárik. Pôsobil v Kostelci pri Ostrihome, Majcichove, Jablonici, Trstíne, Veselom, Dolnom Ohaji a v Jasovej, kde 4. mája 1869 pred 140. rokmi zomrel – poldruha roka pred Palárikovou smrťou – bol teda jeho súčasníkom a podľa Andreja Kmeťa *„všade verným spolupracovníkom, ktorý neváhal nastaviť šípom nepriateľským svoju hrud’.*“¹⁴² Holček ako farár v Dolnom Ohaji napísal do 28. čísla časopisu Cyrill a Method článok *O chlapčenskom semeništi trnavskom*, v ktorom poukázal s veľkou šetrnosťou a úctou voči vrchnosti na veľkú chudobu nižšieho kňazstva, ktoré nedokáže platiť 5 % daň zo svojho dôchodku na trnavský seminár.¹⁴³ Podráždenej cirkevnej vrchnosti v Ostrihome prilial oleja do ohňa so svojimi názormi na slovenské arcibiskupstvo ešte aj redaktor a nakladateľ Ján Palárik, ktorého na tri týždne poslali k františkánom do Ostrihomu,

¹⁴² KMEŤ, A. 1908. *Juraj Holček. Životopisný nástin*. Turčiansky Sv. Martin: Nákladom Knihtlačiarkeho účastinárskeho spolku, 1908, s. 1 – 24.

¹⁴³ Porov. *Tamže*.

kde vznikli jeho *Duchovné cvičenia*, ktoré mu dával staručký páter františkán s boľavou ranou na nohe, ktorú mu Palárik sám preväzoval, o čom svedčí Štefan Kopernický – rodák z Novej Bane, profesor a neskôr vicerektor v seminári v Ostrihome, ktorý mal o Palárikovom väzení podávať arcibiskupovi Scitovskému správu. Palárika v Ostrihome navštevovali slovenskí kňazi – národovci Ignác Scolári, rodák z Banskej Bystrice (+ 1887 v Tesároch v Tekove) a Adolf Androvič, ktorý mu vždy pod kabátom doniesol v sklenenom pohári kávu – Kmeť poznamenáva, že bol ako prorok Habakuk, ktorý nosil ješť do levovej jamy v Babylone. Potom Palárika preložili zo Štiavnických Baní do Banskej Štiavnice, pričom svoje názory musel v Cyrillovi a Methodovi č. 4 z roku 1851 odvolať a odvtedy tento časopis už namiesto úvodníkov má len kázne alebo niečo podobné. Holčeka tiež trikrát vyzvali prísť sa zodpovedať pred arcibiskupské konzistórium, no on sa akosi vždy vyhovoril a Adolf Androvič napísal: „*Já myslím, že keď už redaktor zaňho vytrpel, jemu by měli už dáti pokoj.*“ A tak vec s daňou na seminár ako i Holčekovo zodpovedanie zaspalo, konštatuje sa v č. 31 časopisu Cyrill a Method z roku 1850.¹⁴⁴

No chvála Pánu Bohu, že hoci si Palárik v kláštornom väzení veľa duševne vytrpel, načas bol potlačený aj slobodný slovenský duch, no predsa sa neskôr kvôli ich veľkej obeti podarilo pozdvihnúť jeremiášovský plač na rumoch Izraela, ako sa o tom píše v Jánovej apokalypse 21, 2. Nezabúdajme nikdy na to – bude nám to pripomínať aj nová pamätná tabuľa, Združenie ŽCJP, ktorého Hoste je plnoprávnym členom a uchovajme si to na príhovor sv. Jána Vianneya a Panny Márie aj my všetci, čo sme sa tu dnes zhromaždili! Amen.

¹⁴⁴ Porov. *Tamže*.

PIETNA SPOMIENKA NA 140. VÝROČIE ÚMRTIA VDP. JÁNA PALÁRIKA, DRAMATIKA, SPISOVATEĽA A NÁRODNÉHO DEJATEĽA ¹⁴⁵

Majcichov, Farský kostol Všetkých svätých – 4. decembra
v Roku kresťanskej kultúry 2010

Pán farár a spolubratia v kňazskej službe; predseda a podpredseda TTSK; starostky a starostovia; členovia Združenia Životnými cestami Jána Palárika a Divadelno – speváckeho súboru Jána Palárika; riaditeľ DJP v Trnave a riaditeľ ZŠ Jána Palárika v Majcichove; drahí moji bývalí majcichovskí farníci!

Chcem vás všetkých povzbudiť k zachovávaní stále živého odkazu Jána Palárika, z ktorého dnes chceme konkrétne čerpať.

A to z verejnej obrany Palárikovej divadelnej hry **Drotár**. ¹⁴⁶

Dnes si síce pripomínáme 140. výročie Palárikovho úmrtia, ale zároveň i 150. výročie čo Jánovi Palárikovi prvýkrát vyšla tlačou jeho veselohra *Drotár* a to v prvom ročníku almanachu Lipa – teda v roku 1860. Následne o osem rokov na to mu 13. augusta 1868 myjavský magistrát zakázal jeho divadelnú hru s tým, že *ponevác hra Drotár neni tak usporiadaná, aby mravnosť a vzdelanosť rozširovala, ale môže ešte ku napomáhaniu nemravnosti a nevzdelanosti slúžiť*. ¹⁴⁷ *Povážte sami, drahí moji, či by rímskokatolícky kňaz mohol niečo také spáchať, že by napomáhal nemravnosť? Z toho by vyplývalo, že nám kňazom by nemalo záležať na mravnosti?! Ved' Ježiš Kristus, Boží Syn, prišiel na tento svet – na čo sa práve v prežívanej adventnej dobe*

¹⁴⁵ ZEMKO, P. 2013. *Ján Nepomuk Palárik a jeho nasledovníci. Majcichovsko – trnavská štúdia*. Trnava: Vydavateľstvo Ivona Matúšová, 174 s. ISBN 978 – 80 – 89413 – 30 – 0.

¹⁴⁶ PALÁRIK J. *Ako má byť veselohra usporiadaná, čili Obrana veselohry „Drotár“* (Odvet p. „M. Jankovičovi z Myjavy.“). In: http://zlatyfond.sme.sk/dielo/152/Palarik_Ako-ma-byt-veselohra-usporiadana-cili-Obrana-veselohry-Drotar/1.

¹⁴⁷ *Tamže*.

*pripravujeme, aby nám jasne v zmysle svojej božskej autority povedal, čo je mravné – teda čo je dobré alebo čo je zlé. Ved' práve preto chodíme do kostola na kázeň.*¹⁴⁸ *Palárik vo svojom spise ďalej tvrdí, že ako vo svojej veselohre Drotár, tak i v ostatných dvoch: Zmierenie pri obžinkoch a Inkognito ide o komičnosť, odkiaľ sa pôvodne komédiou*¹⁴⁹ *volajú. A pokračuje dôsledným vysvetľovaním slova komičnosť, ktoré znamená, že tu ide o niečo smiešne, žartovné, humorné, veselé, čo tresce ľudské hriechy zaslúženým smiechom – čo Palárik nazýva divadelnou zábavou*¹⁵⁰ *– a pokračuje: Komické, tento živel veselohry, má akožto druh krásneho pôsobiť na krasocit, pôsobiť na zaľúbenie, veseliť a spolu i šľachtiť myseľ. Látku si čerpá buď zo života rodinného a spoločenského, buď i z politického alebo národného; pričom, ako vôbec známo, nemalú úlohu hráva láska ku krásnemu pohlaviu a uzavieranie sňatkov manželských, žiarlivosť milencov, všakové na poli tomto obyčajné pletichy a malé intrigy a nemotornosti, ktorých smiešnu stránku na kontrast vedľa ideálov etickej krásy predstavuje. Vylučujúc holú sprostotu a škaredosť, berie si tedy veselohra za predmet predsudky, slabosti, mravné vady a poklesky, podlosti, nemotornosti, pošetilosti a prevrátenosti ľudské (už buďto v rodinnom a spoločenskom, buďto v politickom alebo národnom a štátnom živote národa sa objavujúce), ktoré vtipne s básnickou vynaliezavosťou, s humorom a žartom, s posmievačnou iróniou, s uštipačnou satirou zveličiac, áno prehánajúc, smiešne ich činí a k vysmiatiu predstavuje; takže duch ľudský, okrejúc príjemne a so smiechom pri týchto obrazoch, nad prevrátenosťou tohto života sa povznáša a tým živšie opäť a neskالenejšie vedomie čistého, prirodzeného človečenstva v sebe obnoví. Najvyšší stupeň komického prehánania je persifláž a karikatúra. No slovo karikatúra či viete, pán notár myjavský, čo je to za stvora? Keď neviete, prečítajte si, prosím, z mojej veselohry Drotár rolu Maušla žida alebo rolu Špitzerovu*

¹⁴⁸ *Tamže.*

¹⁴⁹ *Tamže.*

¹⁵⁰ *Porov. Tamže.*

z druhej mojej veselohry Zmierenie pri obžinkoch! A najmä, ak si s pozornosťou prečítate rolu Potomského, radného pána kocúrkovského, a jeho syna Jelenfyho, alebo trebárs rolu notáriuša kocúrkovského vo veselohre Inkognito, iste nadobudnete si dokonalú známosť, čo je karikatúra a poznáte sa vo všetkých tých karikatúrach, že ste to mutatis mutandis (z latinčiny s malou zmenou, keď sa vec obráti) – opravdive vy; – a ja upozorňujem našich ochotníkov divadelných, aby, kedykoľvek hrať budú veselohru Inkognito, vedeli, koho pod tými karikatúrami rozumieť majú.¹⁵¹ Chápeme teda z vypovedaného, že veselohra nezáleží v tom, aby ona o mravnosti pojednávala, náuku a príklady mravnosti predstavovala, čili aby rozširovala mravnosť, lež v tom, aby komičnosťou, žartom a humorom zabavovala, k smiechu nad prevrátenosťou ľudskou roznecovala a tým myseľ i srdce šľachtila a vzdelávala.¹⁵² Hoci z vypovedaného každý určite pochopil rozdiel medzi mravnosťou hlásajúcou v kostole a humorom šíriaceho sa z divadla. No Janko Palárik sa nechce s myjavským magistrátom súdiť, ale právom sa dožaduje nestranného súdu vzdelaného obecnstva, ktoré by podľa neho určite celú záležitosť od všetkých štyroch vetrov sveta komicky komentovalo ako: vandalizmus, hlúposť, obskurantizmus, oplanstvo, hanbu, posmech, potupu ba dokonca ako mongolskú surovosť.¹⁵³

Samozrejme, že Palárik vo svojom obširnom spise vyvracia aj druhú námietku ohľadom toho, že vraj jeho veselohra rozširuje nevzdelanosť. V tejto námietke sa bráni tým, že predkladá pozitívny kritický názor iných – nestranných posudzovateľov a vedomcov správami o jeho divadelných predstaveniach – veselohrách, zvlášť o Drotárovi ale aj ďalších, ktoré v tomto ohľade neodškriepnu mravnú cenu a zásluhu velikánskeho efektu mravného až s veľkými enkomiami (z gréčtiny *chválospevmi*, *chválorečmi* vôbec) priznala.

¹⁵¹ *Tamže.*

¹⁵² *Tamže.*

¹⁵³ Porov. *Tamže.*

A preto neni divu, že ony všade na našom milom Slovensku zvlášte spanilomysel'nú mládež našu v pravdivom zmysle slova oduševnili a že vydobyli si ony čestného miesta nielen v literatúre nášho milého národa slovenského, lež aj v literatúre srbskej a chorvátskej, menovite veselohra Inkognito, ktorá do srbštiny preložená dávala sa po prvýkrát v Budíne viac razy jedno za druhým, stanúc sa od tých čias stálym repertoárnym kusom divadiel srbských a Drotár, ktorý nielen stal sa repertoárnym kusom divadla chorvátskeho, ale čo oveľa viac znamená a na čo i trocha hrdým byť môžem, 4. okt. r. 1863, práve na meniny jeho jasnosti kráľovskej Františka Jozefa, národné divadlo záhrebské po dlhšej prestávke mojim kusom Drotárom v preklade chorvátskom od Vahkovića slávnostne otvorené bolo, ako vtedy o tom chorvátske i nemecké časopisy s pochvalami správu podali.¹⁵⁴ A preto Palárik právom vo svojej Obrane suverénne tvrdí, že u všetkých civilizovaných národov neni takého mesta a mestečka, ktoré by nemalo svojho národného divadla, alebo jestli ho nemá, za veľké šťastie si pokladá, keď sa nájdu v lone jeho šľachetní divadelní ochotníci, ktorí si za úlohu vytkli, z národnej dramatickej literatúry niektoré lepšie kusy hrať. A čo urobila naša slovenská Myjava? Veru hanbu nielen sebe, lež aj celému národu slovenskému. Opravdive hanbiť sa musíme pred celým svetom, že ešte na tak nízkom stupni národnej kultúry stoja naše mestá a mestecká slovenské.¹⁵⁵ Lebo ako Palárik napokon píše, že radšej ako veselohru v divadle – chráme Tália sa na Myjave podporuje to, čo je pre mravnosť a vzdelanosť viac nebezpečné, a to je: vysesávanie po krčmách, korhel'stvo, kartárstvo. A tak napokon na záver Palárik skľučujúco konštatuje: Ó, Myjava, Myjava, či už niet v lone tvojom rozumného človeka? – Alebo povie mi snád': My len slovenskú divadelnú zábavu nechceme, ale nemeckej alebo maďarskej by sme sa tešili?!¹⁵⁶

¹⁵⁴ *Tamže.*

¹⁵⁵ *Tamže.*

¹⁵⁶ *Tamže.*

Vďaka Bohu za to, bratia a sestry, že my nie sme ako myjavskí radní páni! Lebo my tak ako sme tu, dúfam, v plnej miere súhlasíme s Palárikom, že tak ako je potrebný svet duchovna – kostol a hlásanie mravnosti, tak rovnako je v našom živote potrebný svet divadla – autori a zábava, ktorú nám ponúkajú. Potvrdzuje to nielen vyše štyridsaťročná Palárikova ochotnícka Raková; ale i vypredané hry trnavského divadla, ktoré nesie pomenovanie po Palárikovi, ktorý sa sám rád v ňom zúčastňoval na predstaveniach; no i súťaž pre deti a mládež Palárikovi nasledovníci v Majcichove a Zaosekov Opoj v susednom Opoji; či akékoľvek ochotnícke alebo profesionálne predstavenie u nás na Slovensku ako i po celom svete. Myslím, že to v plnej miere potvrdzuje i najnovšia publikácia, ktorá vyšla v Čechách pod názvom *Proč svatý s podnadvpisom Zákulisí procesu blahořečení Jana Pavla II.*¹⁵⁷ V nej postulátor beatifikačného procesu pápeža Jána Pavla II. hovorí v kapitole *Kněz zrozený z popela* jednoho herce doslova o divadelnej vášni mladého Karola Wojtylu, ktorý sa ako osemnásťročný študent filológie na Jagelonskej univerzite v Krakove v roku 1938 pred svojimi kamarátmi vyznal, že chce byť hercom. Navštevoval Divadlo živého slova, kde ako herec skutočne hral mnohé úlohy – verejne i tajne počas nemeckej okupácie Poľska v Druhej svetovej vojne. No popri nesmiernej láske, ktorú budúci pápež cítil k divadlu, rástla i jeho duchovnosť. V hre od Júliusa Słowackého mal ako Boleslav Chrabrý recitovať monológ. Spočiatku podľa svedkov ju zahral presvedčivo rozhodne, no po dvoch týždňoch svoj monológ už prednášal neisto a potichu. Keď sa ho pýtali prečo taká zmena? Odpovedal, že daný monológ je vlastne vyznanie. Na čo si spomenul jeho kamarát až vtedy, keď sa stal pápežom, čo mu aj do Vatikánu napísal, že si myslí, že pravdepodobne vtedy sa rozhodol stať sa kňazom. Z Ríma dostal aj pápežovu vlastnoručne napísanú odpoveď: *Napísal si to dobře*. Stalo sa to skutočne presne vtedy. Plne

¹⁵⁷ ODER, S. – GAETA, S. 2010. *Proč svatý. Zákulisí procesu blahořečení Jana Pavla II.* Kostelní Vydří: Karmelitánske nakladatelství, 2010.

súhlasím s tým, čo tvrdíš. V roku 1943 Karol Wojtyła naposledy hral v divadle,¹⁵⁸ potom nastúpil do seminára, stal sa kňazom, poslali ho na štúdiá do Ríma, bol kaplánom, vysokoškolským učiteľom, biskupom, pápežom a veríme, že čoskoro aj svätým. Podľa Jána Palárika divadlo nie je nič protizákonné, ba nie vždy ani nemravné, ale vždy skutočne slúži k vzdelanostnej kultúre¹⁵⁹ – a my pomaly končíme *Rok kresťanskej kultúry 2010* na Slovensku. No divadlo môže byť podľa našej majcichovskej skúsenosti aj cestou k manželstvu a rodine, no od Jána Pavla II. je to aj cesta k vyvýšeniu na oltár dokonalosti a svätosti.

Vykročme preto, bratia a sestry, na svoju cestu životom, kde má miesto palárikovská myšlienka divadelnej mravnosti, *osvety a vzdelanosti*, ako i *wojtylovská* cesta svätosti. Amen.

¹⁵⁸ Porov. *Tamže*, s. 21 – 23.

¹⁵⁹ Porov. PALÁRIK J. *Ako má byť veselohra usporiadaná, čili Obrana veselohry „Drotár“* (Odvet p. „M. Jankovičovi z Myjavy.“). In: http://zlatyfond.sme.sk/dielo/152/Palarik_Ako-ma-byt-veselohra-usporiadana-cili-Obrana-veselohry-Drotar/1.

slávnostné príhovory

ODOVZDÁVANIE OCENENÍ
MONS. DR. JOZEFOVI VAVROVIČOVI – IN MEMORIAM:
CENY JÁNA PALÁRIKA ZDRUŽENÍM ŽIVOTNÝMI
CESTAMI JÁNA PALÁRIKA
A PAMÄTNEJ MEDAILY PREDSEDU TRNAVSKÉHO
SAMOSPRÁVNEHO KRAJA ¹⁶⁰

*Trnava, Divadlo Jána Palárika, 10. mája
v Roku Trnavskej Panny Márie 2011*

Dobrý večer, vážení diváci!

Tak ako tu sedíte vy dnes v očakávaní divadelného predstavenia *Zmierenie alebo dobrodružstvo pri obžinkoch*, tak v tomto divadle pred 150 rokmi sedával *incognito* aj Ján Beskydov, aby pozoroval, ako herci hrajú jeho divadelné hry. No pri jednom aplauze po predstavení sa prezradila jeho totožnosť a zistilo sa, že autorom veselohier nie je nik iný ako majcichovský farár Ján Palárik. Preto je po ňom pomenované aj toto divadlo. Za svoj krátky – len štyridsaťsedemročný život – napísal štyri divadelné hry, no vďaka Bohu, hrajú sa na slovenských doskách, ktoré znamenajú svet, dodnes. Vďaka za to nielen *časom* minulým, no i súčasnému vedeniu tohto divadla. A vďaka aj vám, že do *Divadla Jána Palárika* ale aj na Palárikove hry radi chodíte.

No dnes sme tu aj preto, lebo si chceme pripomenúť aj minulú storočnicu nedejstých narodenín Mons. Jozefa Vavroviča, rodáka z Báhoňa, ktorý v našich dobách najviac vo svojich dvoch knihách vyzdvihol osobnosť Jána Palárika; obe publikácie najskôr vydal

¹⁶⁰ ZEMKO, P. 2012. V službe (Moje slávnostné prejavy). Trnava: Vydavateľstvo Ivona Matúšová, 2012, 24, s. ISBN 978 – 80 – 89413 – 25 – 6.

ZEMKO, P. 2013. *Ján Nepomuk Palárik a jeho nasledovníci. Majcichovsko – trnavská štúdia*. Trnava: Vydavateľstvo Ivona Matúšová, 174 s. ISBN 978 – 80 – 89413 – 30 – 0.

v zahraničí – jedna vyšla v Kanade vo francúzštine a druhá v slovenčine v Ríme; reedície sa obe dočkali až po *Nežnej revolúcii* 1989 aj na Slovensku. Vďaka teda Mons. Vavrovičovi za to teraz žiaľ už po smrti! Sám asi napáchol *palárikovským* humorom, lebo ako svedčí jeho *súputník* v Ríme, náš bývalý pomocný biskup, Mons. Štefan Vrablec, že keď pozerali futbal, ak zle hrali, monsignor vždy vykrikol: Kam to kopeš? Do Majcichova? Lebo v Majcichove nebol Ján Palárik len farárom, ale je tam aj pochovaný! Tak si ho zamiloval a vložil do svojej pamäte.

A tak sa vráťme ku kňazovi Jozefovi Vavrovičovi, najskôr profesorovi na Biskupskom gymnáziu v Trnave, neskôr pôsobiacemu na univerzite v kanadskej Ottawe a ukončiacom svoj život v talianskom Ríme, aby sa až po smrti vrátil do rodnej báhoňskej zeme, kam ho aj napokon pochovali.

Zriaďovateľom trnavského *Divadla Jána Palárika* je Trnavský samosprávny kraj, preto prosím jeho predsedu, aby prišiel sem na pódium, predniesol krátku reč a udelil Mons. Jozefovi Vavrovičovi *Pamätnú medailu – in memoriam*. Zároveň pokračovateľom Palárikovho *ostatného* diela je združenie dvanástich miest a obcí Slovenska – Čadca, Raková, Trnava, Opoj, Majcichov, Hoste, Abrahám, Starý Tekov, Hronské Kľačany, Palárikovo, Štiavnické Bane a Banská Štiavnica – pod názvom *Životnými cestami Jána Palárika*, ktorí sa v zastúpení svojich aj tu prítomných starostov a primátorov rozhodli tiež si uctiť pamiatku Mons. Vavroviča udelením svojho čestného a najvyššieho ocenenia: *Cenou Jána Palárika*; prosím predsedu združenia, aby prišiel odovzdať ocenenie starostovi obce Báhoň, pánu farárovi z Báhoňa a synovcovi pána profesora.

Vopred vám všetkým, vážení diváci, ďakujem za malé ale dúfam milé zdržanie a želám vám dnes večer pekný umelecký zážitok!

POŽEHNANIE PAMÄTNEJ TABULE JÁNOVI PALÁRIKOVI¹⁶¹

Trnava, Divadlo Jána Palárika – 26. apríla 2012

Vážený pán predseda Trnavského samosprávneho kraja Tibor Mikuš, pán riaditeľ Divadla Jána Palárika Emil Nediela, pán primátor, členovia Kultúrnej rady, panie poslankyne a poslanci, hostia, bratia a sestry!

Ján Palárik uverejnil v roku 1860 svoj článok: *Dôležitosť dramatickej národnej literatúry*, v ktorom píše aj tieto slová: „Presvedčíte sa, že nič tak neúčinkuje na vývin života národného, ako podarené dramatické básnictvo.“¹⁶² Zároveň sa v svojom článku Palárik prejavuje ako pravý realista, keď ďalej tvrdí, že Slovákov nedonútime k čítaniu kníh, a preto sú potrebné divadlá a ochotnícke divadelné spolky, lebo *dramatická beletristika* je pre národ ako každodenný chlieb. Pričom aj „*ku krieseniu života, k povýšeniu mravov a k utvoreniu akej – takej inteligencie národnej v kmeni našom slovenskom*“¹⁶³ potrebujeme dramatickú národnú literatúru, ktorá jediná pomôže prebrodiť záveje a jedine s ňou naplníme stodolu *našej národnej slovesnosti*.

A preto, ďakujeme ti, Janko Palárik za:

- štyri divadelné hry, ktoré si napísal,
- to, že si nám už vopred udelil dišpenz a nemusíme už čítať knihy, lebo aj tak dnes – žiaľ – každý surfuje prevažne na internete,

¹⁶¹ ZEMKO, P. 2012. *V službe (Moje slávnostné prejavy)*. Trnava: Vydavateľstvo Ivona Matúšová, 2012, 24, s. ISBN 978 – 80 – 89413 – 25 – 6.

¹⁶² PALÁRIK, J. 1860. *Dôležitosť dramatickej národnej literatúry*. In: *Concordia*, 1860.

¹⁶³ *Tamže*.

- to, že môžeme chodiť do *chrámu Tálie* a špeciálne tu v Trnave – drahý náš spolubrat v Kristovom kňazstve – do tvojho divadla pomenované po tebe už jedno celé decénium,
- to, že máme *Divadelno – spevácky súbor Jána Palárika*, združenie miest a obcí *Životnými cestami Jána Palárika*, ochotnícky *Divadelný súbor Jána Palárika*, prehliadku ochotníckych divadiel *Palárikovu Rakovú* a súťaž *Palárikovi nasledovníci*,
- to, že sú aktuálne tvoje slová, lebo na Slovensku sa stále musíme brodiť v *závejoch* letargie života a mravnej úbohosti.

A preto ďakujeme zriaďovateľovi trnavského *Divadla Jána Palárika*, vedeniu divadla a všetkým zamestnancom – no špeciálne všetkým hercom, dramaturgom a režisérom, že naplňajú *stodolu našej národnej slovesnosti*. Im i všetkým nám, ktorí sme sa akýmkoľvek spôsobom pričínili, patrí všetka česť a sláva!

V tomto duchu s úctou a vďakou požehnávam túto novú pamätnú tabuľu aj s označením divadla: V mene Otca + i Syna + i Ducha Svätého. Amen.

**190.VÝROČIE NARODENIA JÁNA PALÁRIKA,
OTVORENIE NÁMESTIA JÁNA PALÁRIKA,
ODHALENIE A POŽEHNANIE SOCHY JÁNA PALÁRIKA,
SLÁVNOSTNÉ VYHLÁSENIE VÝSLEDKOV 45. ROČNÍKA
PALÁRIKOVEJ RAKOVEJ,
20.VÝROČIE EXISTENCIE CZŠ JÁNA PALÁRIKA ¹⁶⁴**

Raková, Námestie Jána Palárika - 27. apríla 2012

Otec biskup Tomáš Galis, pán predseda *Žilinského samosprávneho kraja* a poslanec NR SR Juraj Blanár, pán starosta Starej Bystrice a poslanec NR SR Ján Podmanický, pán dekan a pán primátor z Čadce, pán starosta Anton Heglas a pán farár z Rakovej, spolubratia kňazi, starostovia a primátori zo združenia *Životnými cestami Jána Palárika*, vzácní hostia z Budapešti zastupujúci *Slovenskú samosprávu VI. obvodu*, ostatní prítomní, bratia a sestry, *Rakovčania!*

Ján Palárik uverejnil v roku 1860 v almanachu *Concordia* svoj článok: *Dôležitosť dramatickej národnej literatúry*, v ktorom píše aj tieto slová: „*Napnul som všetky sily ducha svojho, abych z jej nikdy predtým netknutých strún dáku milozvučnú hru k prebudeniu svojich rodákov vylúčil.*“ ¹⁶⁵ A mysliac len na budúcnosť svojich rodákov, teda mysliac na všetkých nás – Slovákov, Palárik v článku pokračuje: „*Ja verím v mravnú silu národa, že moje vystúpenie vzbudí mnohých nasledovateľov na tomto u nás posiaľ zanedbanom poli beletristiky národnej a národu nášmu zlatú bránu do chrámu osvetly a vzdelanosti národnej – Boh dá – s lepším výsledkom otvárať budú.*“ ¹⁶⁶

¹⁶⁴ ZEMKO, P. 2012. *V službe (Moje slávnostné prejavy)*. Trnava: Vydavateľstvo Ivona Matúšová, 2012, 24, s. ISBN 978 – 80 – 89413 – 25 – 6.

¹⁶⁵ PALÁRIK, J. 1860. *Dôležitosť dramatickej národnej literatúry*. In: *Concordia*, 1860.

¹⁶⁶ *Tamže*.

Dovoľte mi preto poďakovať sa vám, Rakovčania, ale i Čadčania, že zachováвате úctyhodnú tradíciu svojho rodáka a kňaza tu na Kysuciach *otváraním zlatej brány do chrámu národnej osvety a vzdelanosti* usporadúvaním *Palárikovej Rakovej* ako i uchovávaním jeho ostatných pamiatok – akým určite je i jubilejná dvadsaťročná história *Cirkevnej základnej školy Jána Palárika* tu v Rakovej ale i ochotnícky *Divadelný súbor Jána Palárika v Čadci* no i spolupráca s *Divadelno – speváckym súborom Jána Palárika* v Majcichove, či aktívne členstvo miest a obcí s palárikovskou tradíciou v združení *Životnými cestami Jána Palárika*, kde členmi okrem Rakovej sú: Abrahám, Banská Štiavnica, Čadca, Hoste, Hronské Kľačany, Majcichov, Opoj, Palárikovo, Starý Tekov, Štiavnické Bane, Trnava a veríme že v blízkej budúcnosti i Martin.

Ján Palárik v spomínanom článku pokračuje: „*Výtečníci naši v básnictvo, a najmä k vám mladším pevcom sa obraciam. Pustite sa na pole mnou otvorené tohoto druhu básnictva slovenského, ktoré v národe lásku ku krásnym umeniam, lepší vkus, šľachetnejšie zmýšľanie a mravy, osvetu a vzdelanosť rozšíri, vám ale neuvädlé brečtany slávy pripraví.*“¹⁶⁷

Čo myslíte, vážení prítomní, potrebujeme ešte väčší motív k práci pre Pána Boha, našu Katolícku cirkev a náš národ? Ja si myslím, že tento *palárikovský* by nám mohol úplne stačiť! K tomu nech nás vždy povzbudzuje i pohľad na túto novú Palárikovu sochu na tomto novom *námestí* v tesnej blízkosti farského kostola, kde bol pokrstený.

Blahoželám vám k tomu!

¹⁶⁷ *Tamže.*

A ešte by som chcel pripomenúť, že som len pred malou chvíľou slúžil sv. omšu vo vašom Farskom kostole za nedávno tragicky zosnulého Filipa Lašuta (18. februára 1945 – 13. apríla 2012), *dvorného* fotografa Palárikovej Rakovej. Ďakujem za pozornosť!

Palárikove Znělky

TEMATICKÁ KÁZEŇ NIE MENŠEJ HODNOTY ¹⁶⁸

Ostrihom, Maďarsko, Katedrála – bazilika minor
Nanebovzatia Panny Márie a sv. Vojtecha - 24. mája 2008

Bratia a sestry!

Výrazná postava ostrihomskej partikulárnej Cirkvi

V roku 1856 vydal Radlinský kázeň *Dějiny cirkve ostrihomskej k slavnosti Vysviacania jej novovystavenej basiliky*. Jedná sa tu o tematickú kázeň, ktorá tak síce vôbec nie je signovaná, ale štruktúrou a siahodhlým nadpisom na 28 riadkov rôznorodej veľkosti písma mierne zväčšeného formátu A 4 sa dá neodškriepiteľne a jasne rozpoznať.¹⁶⁹ Kázeň má obdivuhodných 20 strán s podpisom: „*Dr. Ondrej Radlinský, kňaz arcibiskupstva ostrihomského, redaktor Věstníka vlády zemskej a Katolických novín.*“¹⁷⁰

Kázeň tradične začína veršom Svätého písma, Ž 86, 1 – 2¹⁷¹
a naň Radlinský naväzuje celú stavbu:

citát zo Sv. písma

I. časť – Úvod: v závere s načrtnutými tromi bodmi udania témy

¹⁶⁸ ZEMKO, P. 2009. *Palárikov nástupca v úrade farára*. Trnava: Vydavateľstvo Ivona Matúšová, 2009, 56 s. ISBN 978 – 80 – 89413 – 01 – 0.

ZEMKO, P. 2013. *Ján Nepomuk Palárik a jeho nasledovníci. Majcichovsko – trnavská štúdia*. Trnava: Vydavateľstvo Ivona Matúšová, 174 s. ISBN 978 – 80 – 89413 – 30 – 0.

¹⁶⁹ RADLINSKÝ, A. 1856. *Dějiny cirkve ostrihomskej k slavnosti Vysviacania jej novovystavenej basiliky, u Najvyššej Prítomnosti Jeho Cisárskeho a Kráľovského Apoštolského Veličenstva Františka Jozefa I. a u vysokej prítomnosti najsvätejších cisárskych arcikniežat z najjasnejšieho slavně panujúceho domu Habsburgského a najmnožších cirkevných i svetských z celej ríše Rakúskej vysokých hodnostárov skrze Jeho Eminenciu a Najdôstojnejšieho Pána Pána Jána Sv. Rímskej Cirkve u Chrámu sv. Križa od Jeruzalema Pryšta – Kardinála Scitovszkyho z Velikého Kéru, z milosti Božej a Apoštolskej Stolice Arcibiskupa metropolitánskeho chrámu ostrihomského, Rodzeného Posla Svätej Apoštolskej Stolice, Apoštolského Zridzovateľa a Zástupca rádov reholných v cirkevných okršlekoch: ostrihomskom, kaločskom, jágerskom a záhrebskom, Kniežata Prímaša slávnej krajiny Uhorskej, Najvyššieho a Tajemníka Kancelára, Preláta slavného rádu sv. Štefana kráľa apoštolského a Velkokrížnika, Skutočného Najtajnejšieho Radca Jeho cis. kráľ. apoštolského Veličenstva, Doktora múdro – a bohoslovía atď. atď. dňa 31. Augusta roku Pána 1856 odbývaného*. Budín: Pismenami Martina Bagó, 1856.

¹⁷⁰ *Tamže*, s. 20.

¹⁷¹ „*Základy Hospodinove na svätých horách. Brány Sionské miluje Hospodin viac, ako všetky stánky Jakubove.*“

II. časť – vlastná téma:

„Jakéže ale základy Hospodinove nachádzame na Svätej hore ostrihomskej? – Dějiny a osúdy tejto sv. hory, tohoto sv. Siona Ostrihonského, t. j. dějinami Cirkve Ostrihom -skej staré i nové, radostné i žalostné, a slavné činia predmět týchž základov Hospodinových. Budme tehdy v nasledujúcom pojednávaním uvažovať:

- 1. staré, radostné i žalostné od časov Gejzových až do padnutia do moci tureckej a potom konečného vyvrátenia Basiliky Ostrih. (957 – 1543...);*
- 2. staré žalostné a slavné, keď arcibiskupská stolica sídlila v Trnavě, od vyvrátenia starej až do podniknutia novej Basiliky (1543... – 1820);*
- 3. nové, radostné a slavné od podniknutia až do dnešného slavného vysviacania novej Basiliky Ostrihomskej (1820 – 1856. d. 31. augusta.)“¹⁷²*

III. časť – Záver¹⁷³

Kázeň je v I. časti prešpikovaná obsažnosťou historických faktov a údajov z dejín Uhorska – od sv. Cyrila a Metoda¹⁷⁴ až k sv. Vojtechovi¹⁷⁵ cez dejepis uhorských apoštolských kráľov – sv. Štefana¹⁷⁶ s pripomenutím sv. Štefana – diakona a mučeníka.¹⁷⁷

Nosným bodom v II. časti kázne je vymenovanie a opis pôsobenia všetkých 72 ostrihomských arcibiskupov, prípadne ich

¹⁷² RADLINSKÝ, A. *Dějiny cirkve ostrihomskej*, s. 4.

¹⁷³ Porov. *Tamže*, s. 20.

¹⁷⁴ Porov. *Tamže*, s. 4 - 5.

¹⁷⁵ Porov. *Tamže*, s. 4 - 6.

¹⁷⁶ Porov. *Tamže*, s. 5 - 6.

¹⁷⁷ Porov. *Tamže*, s. 5.

životopis ako aj ich rozsiahlych zásluh, lebo: „*Bydlením Gejzy, vódcu Uhrov, naroděním, krstom, zasnúbením, korunovaním sv. Štefana a skrze něho vystavením arcibiskupskej stolice i sídlením arcibiskupov na hradě ostrihomskom stala sä Cirkev Ostrihomská kolískou kresťanstva, matkou všeckých ostatních církví a stredištěm jednoty viery v Uhorsku.*“¹⁷⁸ Čitateľovi tématickej kázne sa tak skrze fundovaného A. Radlinského fascinujúcim obsažným spôsobom predstavuje zoznam ostrihomských arcibiskupov podľa citovaného latinského diela *Memoria Ecclesiae Strigoniensis Anno 1856 Die 31 Augusti consecratae*, Typis Basilii Kozma, Pestini: 1856,¹⁷⁹ ktoré vydala ostrihomská metropolitná kapitula k slávnostnému dňu vysviacky novej arcibiskupskej katedrály. Táto história arcidiecézy je rozdelená na tri časti, t. j. tri etapy, podľa miesta pobytu arcibiskupskej kúrie – v Ostrihome, Trnave a zase naspäť v Ostrihome:

I. časť:

1. Dominik I. (1000 – 1002) – sv. Štefan vybudoval baziliku ku cti sv. P. Márie a sv. Vojtecha a v nej bol aj korunovaný
2. bl. Sebastian (1002 – 1036) – pochoval sv. Štefana
3. Dominik II. (1037)
4. Bendikt I. (1055)
5. Dersfi (1067)
6. Nehemiáš (1075)
7. Štefan I. (1093)
8. Achaz (1093)
9. Serafín (1094)
10. Vavrinec (1105)
11. Marcel (1119 – 1124)

¹⁷⁸ Porov. *Tamže*, s. 6.

¹⁷⁹ Porov. *Tamže*.

12. Felicián (1133 – 1149)
13. Martirius (1150 – 1158)
14. bl. Lukáš Bánfi (1158 – 1178)
15. Mikuláš I. (1180 – 1183)
16. Jób (1185 – 1204)
17. Viliam alebo Ugrinus (1204)
18. Ján I. (1205 – 1223)
19. Tomáš I. (1224 – 1225)
20. Róbert (1226 – 1238)
21. Matej (1239 – 1241)
22. Štefan II. de Vancha (1242 – 1252),
kardinál – v tom čase vynikal bl. Eusebius,
ostrihomský kanonik
23. Benedikt II. (1254 – 1261)
24. Filip (1262 – 1272)
25. Mikuláš II. (1273)
26. Benedikt III. (1275 – 1277)
27. Lodomír (1279 – 1298)
28. Gregor (1298 – 1303)
29. Michal (1303 – 1304)
30. Tomáš II. (1305 – 1320)
31. Boleslav (1320 – 1328)
32. Mikuláš III. (1329 – 1330)
33. Chanadin z Telegdu (1330 – 1349)
34. Mikuláš IV. z Monoslova (1350 – 1358)
35. Mikuláš V. (1359 – 1366)
36. Tomáš III. (1367 – 1376)
37. Ján II. (1376 – 1378)
38. Demeter (1379 – 1387), kardinál
39. Ján III. z Kaniže (1387 – 1418)
40. Juraj I. z Hohenlohu (1422 – 1423)
41. Juraj II. z Palócu (1423 – 1439)

42. Dionýz de Szécs – Zéch (1440 – 1465), kardinál
43. Ján IV. Zredny (1465 – 1472)
44. Ján V. Aleman (1473 – 1476)
45. Ján VI. z Aragonie (1480 – 1485), kardinál
46. Hipolyt Estenský (1487 – 1485), kardinál – diakon
47. Tomáš bakáč (1497 – 1521), kardinál
48. Juraj III. zo Sakmáru (1521 – 1524)
49. Ladislav zo Zalky (1524 – 1526)
50. Pavel z Vardy (1526 – 1549) – utiekol v roku 1543 pred Turkami do Bratislavy a Trnavy

II. časť:

51. Juraj IV. Martinusius (1549), kardinál
52. Mikuláš VI. Oláh (1553 – 1568)
53. Anton Verantius (1569 – 1573), zomrel v Prešove, pochovaný je v Dóme sv. Mikuláša v Trnave
54. Štefan Fejerkövi (1596)
55. Ján VII. Kutasy (1597 – 1601)
56. Františk I. Forgács (1616 – 1637), kardinál
57. Peter Pázmány (1616 – 1637), kardinál – pochovaný v Dóme sv. Martina v Bratislave; v tom čase bol 6. septembra 1619 v Košiciach umučený ostrihomský kanonik Marek Križin ako jeden z troch Košických mučeníkov spolu s jezuitmi: Štefanom Pongrácom a Melicharom Grodzieckým. Ján Pavol II. ich v roku 1995 v Košiciach vyhlásil za svätých

58. Imrich I. Losy (1637 – 1642) – pochovaný v Trnave
59. Juraj V. Lippay (1642 – 1666)
60. Juraj VI. Szelepcsényi (1666 – 1685)
61. Juraj VII. Szécsényi (1685 – 1695),
pochovaný v Dóme sv. Martina v Bratislave
62. Leopold Kollonics (1695 – 1707), kardinál
– pochovaný v kostole Najsv. Spasiteľa
v Bratislave – u jezuitov
63. Kristián August (1707 – 1725), kardinál –
pochovaný v Dóme sv. Martina v Bratislave
64. Imrich II. Eszterházy (1725 – 1745) –
pochovaný v kaplnke sv. Jána Almužníka
v Dóme sv. Martina v Bratislave
65. Mikuláš VII. Csáky (1751 – 1757) –
pochovaný v kaplnke sv. Jána Almužníka
v Dóme sv. Martina v Bratislave
66. František II. Barkóczy (1761 – 1765) –
pochovaný v Bratislave
67. Jozef I. Battyányi (1776 – 1799), kardinál
– zomrel v Bratislave; v r. 1776
z ostrihomského arcibiskupstva odčlenili časť
územia na Slovensku, kde vznikli:
banskobystrické, spišské a rožňavské
biskupstvá
68. Karol Ambrož (1808 – 1809)

III. časť:

69. Alexander Rudnay (1819 – 1831), kardinál
– preniesol v roku 1820 kapitolu do Ostrihomu;
23. apríla 1822 posvätil základný kameň novej

- ostrihomskej baziliky; v roku 1830 zaopatril kanonikom do Bratislavy náprsný kríž
70. Jozef II. Kopácsy (1838 – 1847) – 1. januára 1844 inštaloval trnavskú kapitolu
71. Ján VIII. Hám (1848)
72. Ján IX. Scitovszký (1849), kardinál – v roku 1854 zaopatril kanonikom do Trnavy náprsný kríž; 31. augusta 1856 posvätil ostrihomskú baziliku v prítomnosti rakúsko – uhorského cisára Františka Jozefa I.¹⁸⁰

Samozrejme, že poslednému ostrihomskému arcibiskupovi – prímasovi a kardinálovi Scitovszkému venuje Radlinský dva a pol strany textu. Lebo jednak podáva komplexne jeho životopis – prirovnáva ho pobožnosťou a svätosťou k 14. ostrihomskému arcibiskupovi bl. Lukášovi Bánfimu; horlivosťou, múdrosťou, učenosťou a výrečnosťou k 57. ostrihomskému arcibiskupovi – kardinálovi Petrovi Pázmánymu; štedrosťou k 61. ostrihomskému arcibiskupovi Jurajovi VII. Szécsényimu. Ďalej vypočítava jeho zásluhy v arcibiskupstve a podrobne opisuje vnútro baziliky postavenej do tvaru kríža (hlavný oltár, bočné oltáre, kaplnku Panny Márie a kaplnku sv. Štefana, arcibiskupskú katedru, chór pre kanonikov, kazateľnicu, organ, krypty, umelcké práce – maliarske, rezbárske, kameno - sochárske) a vonkajšok baziliky (veže, zvony, hodiny, kolonádu so stĺporadím a sochami) – dokonca s presnými sumami nákladov na stavbu ako i s celkovou preinvestovanou sumou v čase posviacky baziliky: 2, 051, 527 zlatých a 47 grajciarov.¹⁸¹

I. časť je od II. oddelená tromi hviezdikami, pričom rovnako je oddelená aj II. časť od III. Obsahom sú I. časť – úvod i III. časť –

¹⁸⁰ Porov. *Tamže*, s. 6 - 19.

¹⁸¹ Porov. *Tamže*.

záver rovnaké. Autor prirovnáva základ novej baziliky k Pánovmu základu na vrchu Sinaj – Boh dal Mojžišovi Desatoro, Horeb – Boh sa ukázal Mojžišovi v horiacom kríku a zhováral sa s ním, Moria – Abrahám obetuje Izáka, Olivovej – Ježiš Kristus sa potí krvou; Golgota – ukrižovanie a smrť Krista na kríži; Sion – archa zmluvy, Šalamúnov chrám - podľa Biblie. No nezabúda analogicky pripomenúť, že aj mesto Rím bolo postavené na siedmych vrchoch – a dnes je to miesto nástupcu sv. Petra, apoštola a zástupcu Ježiša Krista, pričom prirovnáva k svätým vrchom aj naše obyčajné vrchy a kopce – Kriváň, Karpaty, Ural, Vezuv, Krym ako „*základy Hospodinove na svätých horách v židovstve, kresťanstve a vôbec v ľudstve*!“¹⁸² K tomu už kladie v I. časti otázku, aby navodil vo vlastnej II. časti kázne na ňu odpoveď: „*Jakéže ale základy Hospodinove nachádzame na Svätej hore Ostrihomskej?*“¹⁸³

Rozsahom je I. časť – úvod na dve strany, kým III. časť – záver je iba na jednu stranu, no obsahovo na seba navzájom naväzujú. Dokladom toho je zdôraznenie: „*Ó, šťastlivá horo Ostrihomská! Tys zaiste nový Sinai... tys nový Horeb!... tys nová Moria... tys nový Tábor... tys nová hora Olivetská... tys nová Golgotha... tys malý Rím... tys nový Sion*“¹⁸⁴ – čo vnímavý poslucháč automaticky zachytil. Je to dobrá homiletická zásada štrukturálnej výstavby kázne, keď kvôli jednotnej línii obsahu a lepšiemu zapamätaniu si sa ohlásená pravda v úvode zopakuje, pripomenie v závere, čím sa dokáže, že úvod a záver sú súčasťou jedného a toho istého homiletického prejavu, v našom prípade – tématickej kázne.

¹⁸² *Tamže*, s. 3 – 4.

¹⁸³ *Tamže*.

¹⁸⁴ *Tamže*, s. 20.

Nápaditá podobnosť s Palárikovými „Znĕlkami“

Napriek nepravosti maďarskej cirkevnej vrchnosti v Ostrihome voči Slovákom – Dr. Andrejovi Radlinskému ako i voči jeho spolupracovníkovi Jánovi Palárikovi, keď sa obaja prejavili ako verní synovia Katolíckej cirkvi a pri historickom dni vysviacky novovystavaného katedrálneho chrámu Nanebovzatia Panny Márie v Ostrihome si spolu s celou ostrihomskou arcidiecézou uctili tento deň *Posviacky chrámu* – 31. augusta 1856. Andrej Radlinský tématickou kázňou a Ján Palárik básňou s nadpisom na 26 riadkoch písma rôznej veľkosti: *Znĕlky k slavnosti cirkevného Vysviacania Novovystavenej Basiliky Ostrihomskej, skrze Jeho Eminenciu a Najdôstojnejšieho Pána Pána Jána Sv. Rímskej Cirkve u Chrámu sv. Kríža od Jeruzalema Pryšta – kardinála Scitovszyho z Velkého Kéru, z milosti Božej a Apoštolskj stolice Arcibiskupa metropolitánskeho chrámu ostrihomskeho, Rodzeného Posla Svätej Apoštolskej Stolice, Apoštolského Zridzovateľa a Zástupca rádov reholných v cirkevných okršľekoch: ostrihomskom, kaločskom, jágerskom a záhrebskom, Kniežata Prímaša slavnej krajiny Uhorskej, Najvyššieho a Tajemníka Kancelára, Preláta slavného rádu sv. Štefana kráľa apoštolského a Velkokrížnika, Skutočného Najtajnejšieho Radca Jeho cis. kráľ. apoštolského Veličenstva, Doktora múdro – a bohoslovía atď. atď. u Najvyššej Prítomnosti Jeho Cisárskeho a Kráľovského Apoštolského Veličenstva Františka Jozefa Prvého a u vysokej prítomnosti Najsvätejších cisárskych arcikniežat z najjasnejšieho slavné panujúceho dom Habsburgského a najmnožších cirkevných i svetských z celej ríše Rakús vysokých hodnostárov dňa 31. Augusta roku Pána 1856 vykonávaného.*¹⁸⁵ V 29 tématických veršoch spieva Ján

¹⁸⁵ PALÁRIK, J. 1856. *Znĕlky k slavnosti cirkevného Vysviacania Novovystavenej Basiliky Ostrihomskej, skrze Jeho Eminenciu a Najdôstojnejšieho Pána Pána Jána Sv. Rímskej Cirkve u Chrámu sv. Kríža od Jeruzalema Pryšta – kardinála Scitovszyho z Velkého Kéru, z milosti Božej a Apoštolskj stolice Arcibiskupa metropolitánskeho chrámu ostrihomskeho, Rodzeného Posla Svätej Apoštolskej Stolice, Apoštolského Zridzovateľa a Zástupca rádov reholných v cirkevných okršľekoch: ostrihomskom, kaločskom, jágerskom a záhrebskom, Kniežata Prímaša slavnej krajiny Uhorskej, Najvyššieho a Tajemníka Kancelára, Preláta*

Palárik, kaplán u sv. Terézie v Pešti ¹⁸⁶ na 12 stranách obdobne ako Radlinský najskôr históriu Ostrihomu od sv. Vojtecha cez sv. Štefana k vzniku biskupstva i jeho obrane pred Turkami a odchodom arcibiskupa a kapituly najskôr do Bratislavy a potom do Trnavy. Palárikova báseň sa konkrétne nadovšetko zmieňuje o arcibiskupoch: Oláhovi, Forgáčovi, Pázmánovi, Lippayovi, Syelepcsényim, Lósyovi, Kollonicsovi a Szécsényim. No i o arcibiskupovi Rudnayovi, ktorý sa rozhodol preniesť kapitolu z Trnavy späť do Ostrihomu a tiež začal stavať novú katedrálu – ostrihomskú baziliku. V prácach na nej pokračoval arcibiskup Kopácsi a dokončil ju Ján Scitovszký:

*„Všecko SVOJE vynaložil k tomu,
Aby zvětšil skvos Božieho domu,
Nímž sä pýši hrad Ostrihomský.*

*Keď však s jednou rukou skvostnú staväl
Basiliku svätoštetanskú,
S druhou potvoru ťal občanskú,
Ktorej Uhor zvábäný sa klaňal:*

*Mečom slova Božieho poráňal
Hydru nepravosti satanskú,
Proti ktorej válku kresťanskú
Po cej krajine usporiadal:
Duchovenstvu sú cvičenia sväté,
Ľudu veriacemu missie daté
K znovuzrodeniu duchovnému, -*

slavného rádu sv. Štefana kráľa apoštolského a Velkokrížnika, Skutočného Najtajnejšieho Radca Jeho cis. kráľ. apoštolského Veličenstva, Doktora múdro – a bohoslovía atď. atď. u Najvyššej Prítomnosti Jeho Cisárskeho a Kráľovského Apoštolského Veličenstva Františka Jozefa Prvého a u vysokej prítomnosti Najsvätějších cisárskych arcikniežat z najjasnejšieho slavné panujúceho dom Habsburgského a najmnožších cirkevných i svetských z celej ríše Rakús vysokých hodnostárov dňa 31. Augusta roku Pána 1856 vykonávaného. Budín: Písmenami Martina Bagó, 1856.

¹⁸⁶ Tamže, s. 12.

*Spolky literárne, chrámy, školy,
Ústavy výchovy a kláštory
Pod'akujte váš rozkvät JEMU!“*¹⁸⁷

Verný syn Cirkvi a skutočný patriot, tak Palárik ako i Radlinský!
Spolu stáli pri zakladaní *Matice slovenskej* v Martine v roku 1863 ako
i Spolku sv. Vojtecha v Trnave – 14. septembra 1870:¹⁸⁸

*„Bože! zachovať nám ráč CISÁRA,
Nech plamenná k Tebe nábožnosť,
K PANOVNÍKU věrná oddanost',
V prsiach Uhrov nikdy nevyhára!*

*Nech sä Tvojich darov vždy otvára
Studnica, Tvú božskú láskavosť
A nevyčerpatel'nú milosť
Vzývajúcim tuna u oltára!*

*Národy Rakúska vždy spojené,
A stálym pokojom oblažené
V pobožnosti, v láske zachovaj,
Ktorá už na zemi tvorí raj,
A tam hore nebe nám otvorí!
Chváľte Boha všecke živé tvory!!!“*¹⁸⁹

¹⁸⁷ *Tamže*, s. 11.

¹⁸⁸ Porov. HUČKO, J. 1974. *Sociálne zloženie a pôvod slovenskej obrodeneckej inteligencie*, Bratislava 1974; *Lexikón katolíckych kňazských osobností Slovenska*, Bratislava: Lúč – vydavateľské družstvo, 2000; MAGDOLEN, Š. SSV a jeho hlavní funkcionári 1869 – 1989. Pre vnútornú potrebu. In: *Archív SSV, trezor A.; Pamätná kniha Spolku sv. Adalberta (Vojtecha) vydaná k oslave kňazských druhotín Jeho Eminencie Jána Simora, kardinála, primasa Uhorského, arcibiskupa ostrihomského, nyjvyššieho ochrancu tohože Spolku*. Viedeň: Tlačou Kongregácie Mechitharistov (V. Henricha), 1886; PÖSTENYI, J. 1929. *Dejiny Spolku sv. Vojtecha*, Tlačou Kníhtlačiarne Spolku sv. Vojtecha, Trnava 1929; *Statuta Societatis S. Adalberti pro religioso – moralibus libris catholicis Slavicis. Koncept IV. Stanov Spolku sv. Vojtecha z roku 1869 (A. R.)*; STRELKA, V. 1995. *Panteón dejateľov Spolku sv. Vojtecha v Trnave*, SSV, Trnava 1995; *Zasadnutie dočasného výboru SSV 14. decembra 1869 v Trnave*, bod. I. In: *Archív SSV, trezor A.*, fasc. 400/ 2a.; ZEMKO, P. *SSV pred 135. rokmi a dnes*.

¹⁸⁹ PALÁRIK, J. 1856. *Znělky k slavnosti cirkevného Vysviacania Novovystavenej Basiliky Ostrihomskej*, s. 12.

Palárikova báseň *Znělky* nie je našťastie rozsahom tak podrobná ako Radlinského tématická kázeň *Dějiny cirkve ostrihomskej*, no má s ňou spoločné črty – hlavne témou, sčasti aj obsahom a hlavne príbuznosťou slávnostnej príležitosti – Spomienky výročného dňa posviacky chrámu, ktorý sa v Cirkvi slávi každý rok v celej miestnej cirkvi. A tak jednak Radlinského *kázeň* ako i Palárikova *báseň* určite vhodne poslúžili kňazom kvôli príprave k prepotrebnému hlásaniu na spomínanú celodiecéznu povinnú *memoriu*. A tak sa Radlinský spolu s Palárikom skutočne javia ako *výrazné postavy ostrihomskej partikulárnej Cirkvi*.

interview

ABY PALÁRIKOVSKÁ TRADÍCIA NEZANIKLA¹⁹⁰

Už niekoľko mesiacov existuje združenie Životnými cestami Jána Palárika (Žcjp). Katolícke noviny sa o jeho činnosti a plánoch porozprávali s vdp. Pavlom Zemkom, farárom v Majcichove, kde Ján Palárik (1822 – 1870) v posledných rokoch života pôsobil a kde je aj pochovaný.

° *Kto dal prvý impulz na založenie združenia?*

Po stretnutí palárikovských miest a obcí v Hronských Kláčanoch v roku 2007 sa po mojom návrhu delegácia z Majcichova rozhodla, že by mala iniciovať napísanie komplexnej publikácie o Jánovi Palárikovi. Dal som dokopy tím a následne starosta Majcichova Jozef Adámek zvolal v roku 2008 stretnutie do Majcichova, ktoré malo svoje pokračovanie v Rakovej. Tam pod vedením prednostu OÚ v Rakovej Miroslava Marečka bolo prijaté rozhodnutie, že novú pripravovanú publikáciu by mali spolufinancovať všetky obce s palárikovskou tradíciou, ale už pod hlavičkou združenia ŽCJP. Desať miest a obcí svoje rozhodnutie potvrdilo 6. septembra 2008 v Palárikove a ustanovujúca konferencia bola následne na fare v Starom Tekove 24. septembra 2008. Prvá konferencia združenia bola 19. februára 2009 v Abraháme.

° *Združenie tvorí niekoľko miest a obcí. Môžu sa k nim pridať ďalšie?*

Združenie tvoria Abrahám, Banská Štiavnica, Hoste, Hronské Kláčany, Majcichov, Palárikovo, Raková, Starý Tekov, Štiavnické

¹⁹⁰ <http://www.katnoviny.sk/>

ARTIMOVÁ, Z. 2009. Aby palárikovská tradícia nezanikla. In: *Katolícke noviny, tradičné noviny moderného kresťana*, roč. 124, č. 10, 8. marca 2009, s. 25.

Porov. Životnými cestami Jána Palárika. Inšpiratívne stretnutia palárikovských obcí na Slovensku. In: *Kysuce, nezávislý týždenník Kysučanov*, roč. 19 (50), č. 5, streda 4. 2. 2009, s. 12.

Porov. MAREČEK, M. – ZEMKO, P. 2009. Životnými cestami Jána Palárika. In: *Slovenské národné noviny*, roč. 20 (24), č. 6/2009, 10. február 2009, s. 5.

Bane, Opoj a Trnava. Združenie ŽCJP spolupracuje so Slovenskou samosprávou v Budapešti a je otvorené všetkým, ktorí chcú pokračovať v Palárikovom diele – určite je to Divadlo Jána Palárika v Trnave, prehliadka ochotníckych divadiel Palárikova Raková, ako i Divadelno-spevácky súbor Jána Palárika v Majcichove.

° Čo je hlavnou činnosťou združenia?

Po registrácii združenia a spustení webovej stránky www.janpalarik.sk sa členovia budú navzájom usilovať o udržiavanie európskeho odkazu Jána Palárika, ktorý svojím dielom má čo povedať i dnes nielen tam, kde pôsobil, či tam, kde sa narodil alebo zomrel, ale i tam, kde hrdo nesú jeho meno – jednoducho nech Palárika poznajú všade, kde bije skutočné slovenské srdce. A to nie len jeho známymi divadelnými hrami, alebo jeho ekumenizmom či panslavizmom a duchovnými cvičeniami. No Palárik bol aj básnik, homiletik, politik, novinár, publicista, vydavateľ a, žiaľ, nepoznáme ani jeho najdlhšie pôsobenie v Budapešti. Teda máme v čom bádať a z čoho čerpať.

° Čoskoro by vraj mala vyjsť monografia o Jánovi Palárikovi. Kto bude jej autorom?

Monografia bude súborným dielom renomovaných autorov spracúvajúcich jednotlivé kapitoly. Podieľajú sa na nej biskupi Mons. Tomáš Galis a Mons. Viliam Judák, ďalej Mons. Gejza Veselý, Ľubica Blažencová, Juraj Dolinský, Eduard Gombala, Roman Gerši, Štefan Hanakovič, Konštantín Horecký, Ivan Hudec, Michal Kováč, Ladislav Petro, Roman Skolozdra, Michal Banáš a ja. Vyjsť by mala v roku 2010 pri príležitosti 140. výročia jeho úmrtia Rok Jána Palárika bude v roku 2012.

° *Môžete o Roku Jána Palárika prezradiť niečo bližšie?*

Po prísľube záštity nad Rokom Jána Palárika, ktorý už vyjadrili otcovia biskupi Mons. Galis v Žiline a Mons. Judák v Nitre, budeme ešte rokovať s Arcibiskupským úradom v Trnave, Biskupským úradom v Banskej Bystrici, Ministerstvom kultúry SR, s VÚC v Banskej Bystrici, Nitre, Trnave a Žiline, Spolkom sv. Vojtecha v Trnave, Maticou slovenskou v Martine, STV, SRo a regionálnymi médiami. V súčinnosti s jednotlivými samosprávami členov združenia ŽCJP chceme nielen predstaviť publikáciu, ale i usporiadať vedeckú konferenciu, putovnú výstavu a začať tradíciu odovzdávania Ceny Jána Palárika. Mimoriadnym puncom Palárikovho roku budú poznačené pravidelné a každoročné akcie Palárikova Raková a Palárikovi nasledovníci v Majcichove, ako i túžba zmapovať všetky Palárikove pamiatky, ako sú sochy, pamätné tabule, kultúrne domy, knižnice, ulice – jednoducho všetko, čo trvalo pripomína aktuálnosť Palárikovho motta: Národ, vlasť a osвета!

dielo

Ján Palárik je:

A) Literát

1. Autobiografia

- Palárik Ján (také Beskydov) spisovateľ a dramatik slovenský, 1870

2. Básnik

- *Cirkev Kristova*, Cyrill a Method, 1850, č. 3 a 5
- *Znělky k slavnosti církevního Vysviacania Novovystavenej Basiliky Ostrihomskej*, Budín, Písmenami Martina Bagó 1856
- *Za osvetu*, *Sobrané dramatické spisy Jána Palárika*, usporiadal Ján Bobula, Minerva, Pešť 2. zv. 1871, 501

3. Historik

- *Dejepis cirkve Kristovej a jej bojovníkov kresťanským školám a rodinám venovaný od Jána Palárika uverejňované v Katolíckych novinách pre dom a cirkev ročník 1854*

4. Novinár

- *Ako má byť veselohra usporiadaná, čili Obrana veselohry „Drotár“*, Slovenské noviny, I., 1864, č. 123, 128 – 129, 131
- *Druhá obrana Drotára*
- *Dôležitosť dramatickej národnej literatúry*, Sokol (Dobšinského), roč. I., 1860, 13, 21
- *Posúdenie dramatických kusov*

5. Dramatik

- *Incognito*, almanach Concordia, Budín 1858; *Sobrané dramatické spisy Jána Palárika* (Minerva, 1. zv., Pešť, 1870)
- *Drotár*, almanach Lipa I., Pešť 1860

- *Smierenie alebo Dobrodružstvo pri obžinkoch*, almanach Lipa II., Pešť 1862
- *Dimitrij Samozvanec, Sobrané dramatické spisy Jána Palárika* (Minerva, 2. zv., Pešť, 1871)

6. Homiletik

- *Reč na sv. Jozefa, pestúna Ježiša Krista o upadnutí náboženstva v chráme Windšachtském pověděná a na žádost dobře smýšlejících uverejněná*, Cyrill a Method, roč. 1, 1850, č. 2 – 4
- *Slovo k nábožným pútnikom na deň povýšení svätého Kríža na hore Kalvárie Banské – Štávnické shromaždeným*, Cyrill a Method, roč. 1, 1850, č. 17
- *O prachu človeka. Kázaní na I. nedelu v poste*, Cyrill a Method, roč. 2, 1851, č. 7
- *O smrteľnosti človeka. Kázaní na II. nedelu v poste*, Cyrill a Method, roč. 2, 1851, č. 8
- *O nesmrteľnosti človeka. Kázaní na III. nedelu v poste*, Cyrill a Method, roč. 2, 1851, č. 9
- *O určení človeka. Kázaní na IV. nedelu v poste*, Cyrill a Method, roč. 2, 1851, č. 10
- *Reč pri odhalení pomníka Jánovi Hollému na Dobrej Vode 11. mája 1854*, Matica slovenská, Turčiansky Sv. Martin 1932
- *Reč, ktorú pri slavných zádušniciach dňa 31. ledna 1861 vo farskom chráme u sv. Anny v Budíne odbavovaných za zvečnelého v Prahe dňa 12. – ho ledna 1861 Václava Hanku*, Priateľ školy a literatúry, roč. III, 1861

7. Prekladateľ

- Krištof Schmidt: *Spisy pre mládež*, 1 - 3. zv.

8. Redaktor

- *Katolícke noviny* vydávané Spolkom sv. Štefana, Pešť 1852 – 1855

9. Spoluvydavateľ

- almanach *Concordia*, Budín 1858 s Jozefom Karolom Viktorínom

10. Učebnice

- *Katechizmus pre počiatocníkov*
- *Prvá čítanka a mluvnica*
- *Druhá čítanka a mluvnica*

11. Úvahy

- *Slovanskému zjazdu v Prahe*, 1848
- *O vzájemnosti slovanskej. Úvahy politicko – literárne*, almanach Lipa III, Budín 1864

12. Vydavateľ

- časopis *Cyril a Method*, Banská Štiavnica 1850 – 1851

B) Publicista

- *Ohlas pravdy*, Cyrill a Method 1852, č. 38
- *Čo máme očakávať od konštitúcie uhorskej pre našu národnosť a čo nám predovšetkým treba?* Priateľ školy a literatúry, roč. II., 1860, č. 45
- *Otázka národností a nasledovne i literatúry pri novom politickom preporodení Uhorska.* Priateľ školy a literatúry, roč. II., 1860, č. 46
- *Na dorozumenie inteligencii našich slovenských stolíc.* Priateľ školy a literatúry, roč. II., 1860, č. 52
- *Práva ľudu a zákony r. 1848.* Pešťbudínske vedomosti, roč. I., 1861, č. 3
- *Nedôslednosť snemovných zákonov z r. 1848.* Pešťbudínske vedomosti, roč. I., 1861, č. 7
- *Na dorozumenie.* Pešťbudínske vedomosti,

C) Politik

- *Nová škola slovenská* (politická strana, ktorá vydávala *Slovenské noviny* 1868 – 1875)

D) Spoluúčastinár

- *Kníhtlačiareň Minerva*, Pešť

E) Spoluzakladateľ

- *Spolok striezlivosti*, Starý Tekov
- časopis pre literatúru a umenie *Sokol*, Banská Štiavnica 1861 s Jozefom Viktorínom, redigoval ho Pavol Dobšinský
- *Matica slovenská* v Martine, 4 augusta 1863
- *Katolícke patronátne gymnázium v Kláštore pod Znievom*, 1869
- *Spolok sv. Vojtecha* v Trnave, 14. septembra 1870

napísali

1. BOBULA, J. N. 1870. *Sobrané dramatické spisy Jána Palárika, (Beskydova) slavného spisovateľa slovenského*, 1. zv. Pešť: Minerva, 1870
2. BOBULA, J. N. 1871. *Sobrané dramatické spisy Jána Palárika, (Beskydova) slavného spisovateľa slovenského*, 2. zv. Pešť: Minerva, 1871
3. GAŠPARÍK, M. 1952. *Ján Palárik a jeho boj o demokratizáciu slovenského národného života*. Bratislava: Nakladateľstvo Slovenskej akadémie vied a umení, 1952, 71 s.
4. FÉLIX, J. 1955. *Ján Palárik. Veselohry a divadelné prejavy*. Bratislava: Slovenské vydavateľstvo krásnej literatúry, 379 s.
5. SLOBODA, J. 1970. *Život za život. Príležitostná metodická príručka k oslavám 100. výročia smrti Jána Palárika*. Bratislava: Osvetový ústav, 1970, 81 s.
6. VAVROVIČ, J. 1974. *Jean Palárik. Son oecuménisme et son panslavisme*. Cleveland – Rome: Slovak Institute, 1974
7. VAVROVIČ, J. 1986. *Duchovné cvičenia Jána Palárika*. Rím: Slovenský ústav sv. Cyrila a Metoda, 1986, 117 s.
8. VAVROVIČ, J. 1990. *Duchovné cvičenia Jána Palárika*. Martin: Osveta, 1990, 117 s. ISBN 80 – 217 – 0228 - 1.
9. VAVROVIČ, J. 1993. *Ján Palárik. Jeho ekumenizmus a panslavizmus*. Martin: Matica slovenská, 1993
10. ZEMKO, P. 2007. *Palárikov Majcichov*. Majcichov: Divadelno - spevácky súbor Jána Palárika, 2007, 49 s. ISBN 978 - 80 – 969688 – 7 – 9.
11. ZEMKO, P. 2007. *Primície mal v čase pôsobenia Jána Palárika*. Majcichov: Rímskokatolícka cirkev, farnosť, 2007, 40 s. ISBN 978 - 80 – 969806 – 8 – 0.
12. ZEMKO, P. 2009. *Palárikov nástupca v úrade farára*. Trnava: Vydavateľstvo Ivona Matúšová, 2009, 56 s. ISBN 978 – 80 – 89413 – 01 – 0.

13. ZEMKO, P. 2010. *Majcichovská mládež o Jankovi Palárikovi*. Majcichov: DSSJP, 2010, 24 s. ISBN 978 – 80 – 970393 – 4 – 9.
14. ZEMKO, P. 2010. *Palárik na Trnavsku*. Trnava: Vydavateľstvo Ivona Matúšová, 2010, 36 s. ISBN 978 – 80 – 89413 – 06 – 5.
15. ZEMKO, P. a kol. 2010. *Európan Ján Palárik*. Raková: Životnými cestami Jána Palárika, 2010, 240 s. ISBN 978 – 80 – 970299 – 7 – 5.
16. ZEMKO, P. a kol. 2012. *Ján Palárik Beskydov – miláčik slovenského národa*. Raková: Životnými cestami Jána Palárika, 2012, 184 s. ISBN 978 – 80 – 970449 – 4 – 7.
17. ZEMKO, P. 2013. *Cyrilo – metodská a palárikovská tradícia ako výzva nášho každodenného života. Zborník z medzinárodnej vedeckej konferencie, Budapešť 22.októbra 2012*. Trnava: Pre Haulikov inštitút vydalo Vydavateľstvo Ivona Matúšová, 2013, 56 s. ISBN 978 – 80 – 89413 – 29 - 4.
18. ZEMKO, P. 2013. *Ján Nepomuk Palárik a jeho nasledovníci. Majcichovsko – trnavská štúdia*. Trnava: Vydavateľstvo Ivona Matúšová, 2013, 174 s. ISBN 978 – 80 – 89413 – 30 – 0.
19. MARTINKOVIČ, M. 2013. *Politické myslenie Novej školy. Občiansko – národný program Slovenských novín*. Bratislava: Filozofický ústav SAV, 222 s. ISBN 978 – 80 – 970494 – 7 – 8.
20. ZEMKO, P. 2014. *Cyrlometodskí nasledovníci – Haulik, Moyses, Palárik*. Zborník z medzinárodnej vedeckej konferencie *Cyrlometodskí nasledovníci – Haulik, Moyses, Palárik ako*

i z príležitosti Valného zhromaždenia Haulikovho inštitútu v Trnave. Záhreb, Chorvátsko 14. – 16. mája 2014. Trnava: Pre Haulikov inštitút vydalo Vydavateľstvo Ivona Matúšová, 2014, 143 s. ISBN 978 – 80 – 89413 – 34 – 8.

21. Ján Palárik. *Zmierenie alebo Dobrodružstvo pri obžinkoch. Veselohra v troch dejstvách.* 2015. Serbia: Liber Novus v spolupráci so spol. Ringier Axel Springer Slovakia v rámci projektu Nový Čas Knižnica, 2015, 63 s. ISBN 978 – 86 – 517 – 0274 - 0.
22. MAREČEK, M. – ZEMKO, P. 2016. *Životnými cestami Jána Palárika. Združenie miest, obcí a inštitúcií s palárikovskou tradíciou.* Trnava: Trnavská samosprávny kraj, 2016, 73 s. ISBN 978 – 80 – 89759 – 30 – 9.
23. TIMKO, M. 2017. *Palárik žije. Súborné dramatické dielo Jána Palárika.* Raková: Životnými cestami Jána Palárika, 2017, 389 s. ISBN 978 – 80 – 972614 – 2 – 9.

inštitúcie

1. Občianske združenia pomenované po Jánovi Palárikovi

- *Divadelno – spevácky súbor Jána Palárika v Majcichove (2004 – 2013), pretransformovaný v roku 2013 na Haulikov inštitút*

Erb Divadelno – speváckeho súboru Jána Palárika v Majcichove

- *Životnými cestami Jána Palárika v Rakovej (Združenie miest, obcí a inštitúcií s palárikovskou tradíciou)*¹⁹¹

1. *Abrahám, okr. Galanta*
2. *Banská Štiavnica*
3. *Čadca*
4. *Divadlo Jána Palárika Trnava*
5. *Haulikov inštitút Trnava*
6. *Hoste, okr. Galanta*
7. *Hronské Kľačany, okr. Levice*
8. *Kysucké kultúrne stredisko Čadca*
9. *Majcichov, okr. Trnava*
10. *Opoj, okr. Trnava*
11. *Palárikovo, okr. Noví Zámky*
12. *Raková, okr. Čadca*
13. *Starý Tekov, okr. Levice*
14. *Štiavnické Bane, okr. Banská Štiavnica*
15. *Trnava*
16. *Trnavský samosprávny kraj*
17. *Veľké Kozmálovce, okr. Levice*

¹⁹¹ MAREČEK, M. – ZEMKO, P. 2016. *Životnými cestami Jána Palárika. Združenie miest, obcí a inštitúcií s palárikovskou tradíciou*. Trnava: Trnavský samosprávny kraj, 2016, 73 s. ISBN 978 – 80 – 89759 – 30 - 9.

Erb združenia Životnými cestami Jána Palárika

2. Divadlo

- *Divadlo Jána Palárika v Trnave, zriaďovateľ
Trnavský samosprávny kraj v Trnave*

3. Obec

- *Palárikovo*

4. školy

- *Cirkevná základná škola Jána Palárika v Rakovej,*
zriaďovateľ Rímskokatolícka cirkev, biskupstvo
Žilina
- *Základná škola Jána Palárika v Majcichove,*
zriaďovateľ Obec Majcichov

5. kultúrny dom

- *Kultúrny dom Jána Palárika v Rakovej,* majetok obce
Raková

6. pamätné izby

- *Pamätná izba Jána Palárika v Majcichove,* majetok
Obce Majcichov
- *Pamätná izba Jána Palárika v Rakovej,* majetok
Obce Raková

7. súťaže

- *Palárikova Raková - Národná súťažná prehliadka
ochotníckych divadelných súborov s inscenáciami
pôvodnej slovenskej dramatickej tvorby,* vyhlasuje
Kysucké kultúrne stredisko Čadca a Obec Raková
- *Palárikovi nasledovníci – písanie poézie, prózy na
vlastnú tému ako i výtvarné stvárnenie témy,*
vyhlasuje Haulikov inštitút

8. *Ochotnícky súbor*

- *Divadelný súbor Jána Palárika v Čadci, zriaďovateľ*
Mesto Čadca

9. *socha*

- *Námestie Jána Palárika v Rakovej (bronzová)*
- *Kultúrny dom v Čadci (drôtená)*

10. *pomník*

- *Hronské Kľačany*
- *Majcichov – nad hrobom Jána Palárika na cintoríne*
- *Majcichov – na pôvodnom mieste pochovania Jána Palárika na cintoríne*
- *Majcichov – pred kostolom*
- *Palárikovo – pred Kultúrnym domom*
- *Raková – pred Obecným úradom*
- *Starý Tekov*

11. *busta*

- *Majcichov, v Pamätnej izbe*
- *Mestské divadlo v Žiline*
- *Raková, Základná škola Milana Mravca*
- *Trnava, Divadlo Jána Palárika*

12. *obraz*

- *Majcichov, Pamätná izba (Peter Čambál)*

- *Majcichov, Pamätná izba (Irena Zemaníková)*
- *Raková, Cirkevná základná škola Jána Palárika*
- *Raková, Pamätná izba*
- *Trnava, Divadlo Jána Palárika*

13. poloreliéf

- *Čadca, Základná škola Rázusova ulica*

14. pamätná tabuľa

- *Abrahám, na priečelí Obecného múzea*
- *Budapešť, v predsieni Farské hokostola sv. Terézie Avilskej v VI.obvode - Terezianum*
- *Hoste, na priečelí Filiálneho kostola*
- *Majcichov, na budove fary*
- *Majcichov, v predsieni Základnej školy Jána Palárika*
- *Majcichov, v predsieni farského kostola*
- *Opoj, na priečelí Obecného úradu*
- *Trnava, označenie na priečelí Divadla Jána Palárika*
- *Štiavnické Bane, na priečelí Farského kostola*

15. ulice

- *Banská Štiavnica*
- *Čadca*
- *Palárikovo*
- *Trnava*

16. námestie

- *Raková*

literatúra a použité informačné zdroje

FELIX, J. 1955. *Ján Palárik. Veselohry a divadelné prejavy*. Bratislava: Slovenské vydavateľstvo krásnej literatúry, 1955, 379 s.

GAŠPARÍK, M. 1952. *Ján Palárik a jeho boj o demokratizáciu slovenského národného života*. Bratislava: Nakladateľstvo Akadémie vied a umení, 1952, 71 s.

HODÁL, J. 1923. *Ján Hollý. Jeho život – diela – význam a pamiatka*. Trnava, 1923.

<https://zlatyfond.sme.sk/autor/97/Jan-Holly>

Katechizmus katolíckej cirkvi. Trnava: Spolok sv. Vojtecha, 1999, 918 s. ISBN 80 – 7162 – 259 – 1.

MAREČEK, M. – ZEMKO, P. 2016. *Životnými cestami Jána Palárika. Združenie miest, obcí a inštitúcií s palárikovskou tradíciou*. Trnava: Trnavský samosprávny kraj, 2016, 73 s. ISBN 978 – 80 – 89759 – 30 - 9.

MARTINKOVIČ, M. 2013. *Politické myslenie Novej školy. Občiansko – národný program Slovenských novín*. Bratislava: Filozofický ústav SAV, 222 s. ISBN 978 – 80 – 970494 – 7 – 8.

Reč pri odhalení pomníka Jána Hollého kroz J. Palárika držaná. 1854. In: *Katolícke noviny*, 24.júna 1854, s. 196 – 198.

SLOBODA, J. 1970. *Život za život! Príležitostná príručka k oslavám 100.výročia smrti Jána Palárika*. Bratislava: Osvetový ústav, 1970, 81 s.

VAVROVIČ, J. 1986. *Duchovné cvičenia Jána Palárika. Od 12.januára do 1.februára 1851 v Ostrihome*. Rím: Slovenský ústav sv. Cyrila a Metoda, 1986, 117 s.

VAVROVIČ, J. 1990. *Duchovné cvičenia Jána Palárika. Od 12.januára do 1.februára 1851 v Ostrihome*. Martin: Osveta, 1990, 117 s. ISBN 80 – 217 – 0228 – 1.

ZEMKO, P. 2009. *Palárikov nástupca v úrade farára*. Trnava: Vydavateľstvo Ivona Matúšová, 2009, 56 s. ISBN 978 – 80 – 89413 – 01 – 0.

ZEMKO, P. 2009. *V roku kňazov*. Trnava: Vydavateľstvo Ivona Matúšová, 2009, 32 s. ISBN 978 – 80 – 89413 – 04 – 1.

ZEMKO, P. 2012. *V službe (Moje slávnostné prejavy)*. Trnava: Vydavateľstvo Ivona Matúšová, 2012, 24, s. ISBN 978 – 80 – 89413 – 25 – 6.

ZEMKO, P. a kol. 2010. *Európan Ján Palárik*. Raková: Životnými cestami Jána Palárika, 240 s. ISBN 978 – 80 – 970299 – 7 – 5.

ZEMKO, P. 2013. *Ján Nepomuk Palárik a jeho nasledovníci. Majcichovsko – trnavská štúdia*. Trnava: Vydavateľstvo Ivona Matúšová, 174 s. ISBN 978 – 80 – 89413 – 30 – 0.

ZEMKO, P. – MATÚŠOVÁ, I. 2017. *Ročenka Haulikovho inštitútu I. Od DSSJP k Haulikovmu inštitútu*. Trnava: Vydavateľstvo Matúšová Ivona, 2017, 152 s. ISBN 978 – 80 – 89413 – 72 - 0.

ZEMKO, P. 2020. *Niektoré osobnosti dejín slovenskej homiletiky a slávnostné homílie*. Trnava: Vydavateľstvo Ivona Matúšová, 2020, 190 s. ISBN 978 – 80 – 89979 – 21 – 9.

ZEMKO, P. 2022. *Haulikov inštitút k Palárikovej dvestovke*. Trnava: Pre Haulikov inštitút vydalo Vydavateľstvo Ivona Matúšová, 2022, 72 s. Elektronická publikácia. ISBN 978 – 80 – 89979 – 33 – 2.